# ئەفسانەکانی خۆرهەڵات



دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی

زنجیرەی رۆشنبیری

*

**خاوەنی ئیمتیاز: شەوکەت شێخ یەزدین**

**سەرنووسەر: بەدران ئەحمەد حەبیب**

***

ناوونیشان:

دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی ئاراس، گەڕەکی ڕاپەڕین، هەولێر

س. پ. ژمارە: ١    تەلەفۆن: ٢٢٣٢٠٢١

شوێنی ئاراس لە تۆڕی ئینتەرنێتدا:

www.araspublisher.com

**یوری کراسنی**

# ئەفسانەکانی خۆرهەڵات

**وەرگێڕانی: غەریب پشدەری**



ناوی کتێب: ئەفسانەکانی خۆرهەڵات
گێڕانەوەی: یوری کراسنی
گۆڕینی بۆ فارسی: گل اقا دانشیان
گۆڕینی بۆ کوردی: غەریب پشدەری
بڵاوکراوەی ئاراس- ژمارە: ١٠٥
پیت لێدان و دەرهێنانی هونەری: دلاوەر صادق ئەمین
بەرگ: شکار عەفان نەقشبەندی
نووسینی سەر بەرگ: خۆشنووس محمەد زادە
هەڵەگری: شێرزاد فەقێ ئیسماعیل
سەرپەرشتیی چاپ: ئاوڕەحمان مەحمود
چاپی یەکەم - چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە، هەولێر- ٢٠٠١
لە کتێبخانەی بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی ڕۆشنبیری و هونەر لە هەولێر ژمارە (٤٣٥)ی ساڵی ٢٠٠١ی دراوەتێ

# پێشەکی

نەخش و نیگارەکانی سەر بەڕە و مافوور و قاڵییەکانی قەوقازی و زیوکارییە جوانەکانیان و هەڵکەندنی نەخشی سەر بەرد و دارەکانیان، تا بڵێی یەکجار زۆر سەر سوڕهێن و سەرسام ئاوەرن.

ئەدی ئاهەنگ و گۆرانی و ساز و ئاواز و شایی و هەڵپەڕکێی خەڵکی قەوقاز، ئەوە هەر مەپرسە چەندە گەرم و گوڕ و جوان و ڕازاوە و بەجۆش و خرۆش و پڕ جلوە و دەربڕینی چڕوپڕن.

ئەو گۆرانی و ساز و ئاواز و شایی و هەڵپەڕکێیانەش هەرچەندە و هەریەک لەبارەی خۆیەوە تایبەتمەندییەکی خودی هەریەک لە نەتەوە و ناوچە جیاجیاکانی تێدایە، بەڵام لەگەڵ ئەمانەشدا زۆر لایەنی هاوبەشی ئەو نەتەوە و ناوچانەی گرتۆتە خۆ. کە ئەمەش لە فۆلکلۆر "ئەدەبی میللی"دا شتێکی ڕاستگۆیانە و بەجێیە. ئەو ئەفسانانەی کە خەڵکی قەوقاز کۆیان کردوونەوە لەبەر زۆرییان لە ژمارە نایەن. ئەفسانەی هەمە جۆری وەک: سەرگوزەشتەی دوور و درێژی ئەفسوونی جادووگەران و ئەفسانەی پڕ شەڕوشۆڕ و شتی دەربارەی گیانلەبەران و داستانی بەتام و چێژی پڕ گاڵتە و جەفەنگ و ئەفسانەی چڕوپڕ لە هێرش و جنێو و قسەی نابەجێ بەدەوڵەمەند و ساماندار و بازرگانی ڕژد و چرووک و دڵکرمێ و کاری ناپاکانەیان.

گەل و نەتەوەکانی هەر لایەکی سەرزەمینی پان و پۆڕ و بەرینی قەوقازی ئەفسانە و حەماسەی ئازایەتی و دلێری تایبەتی خۆیان هەیە. بەڵام زۆر جاران دۆزینەوەی سەرچاوە و بنەچەکە و ڕەچەڵەکی ڕاستەقینەی ئەو ئەفسانانە وەگران دەکەوێ، بەتایبەتی ئەو ئەفسانانەی حەماسەئامێزن یان دەربارەی کوڕە کەچەڵان و کۆسە و باس و خواسیان گوتراون. لەوانەشە بتوانین بڵێین... ئەو جۆرە ئەفسانانە خاوەنەکانیان هەر ئەوانەن کە گێڕاویانەوە و یا بنەچەکە و ڕەچەڵەکیان بەلای خۆیاندا ڕاکێشاوە و کردوویانەتە ئی خۆیان و تایبەتمەندی شوێنێک یا شەقڵی خەڵکانی ناوچەیەکی بەخۆوە گرتبێ.

دە دوو توێی ئەم کتێبەدا تەنیا هەر ئەفسانە جادووئامێزەکانی خەڵکی ئازەربایجان، ئەرمەنی و گورجی و تاجیکی و ئازەری... کۆکراونەتەوە و بەس. دەو کتێبەیدا بەجیهانی گەورە و فراوانی پڕ نهێنی و دنیای سەرگوزەشتەی پەرییان و چەندین ئەفسانەی دیکەی جۆراوجۆر ئاشنا دەبن و دەچنە ناو دنیایانەوە. پاڵەوانی ئەفسانەکان کە زۆربەیان خاوەنی هێز و توانا و دەسەڵاتی لە ڕادە بەدەرن و لە هێز و توانا و دەسەڵاتی ئادەمیزادی ئاسایی زۆر بەولاوەتر و جوداترن. هەمیشە هەر خەریکی زۆرانبازی و بگرە و بەردە و ڕەنج و ماندوو بوون و شەکەتین و سەرەنجامیش هەر سەر دەکەون. لەو جۆرە ئەفسانانەدا، هەمیشە ڕووناکی و چاکی و پاکی و ڕاستی و دروستی بەسەر تاریکی و خراپە و درۆ و چەپەڵیدا سەر دەکەوێ.

لەو ئەفسانانەدا هێندە پاڵ وەڕەگەزی خەیاڵ و ئەندێشەوەوە دراوە هیچ پرسیارێک لەبارەی ڕاستی و ناراستی ئەو ئەفسانانە یا ئەو ڕووداوانەی ناو ئەفسانەکان بۆ گۆیندە یا بۆ بیسەر ناهێڵنەوە هەڵوێستەیەکیان لەبارەوە بکات. ئەکتەر و پاڵەوانەکان وەک ئەو ئەکتەر و پاڵەوانانەی ئەم دەور و زەمانەی ئەمڕۆ نین... جیهانیشیان جیهان و دنیای مە نییە. ئیشەکانیان بەکار و کردەوەی خەڵکی



ئاسایی ئەوڕۆکە ناچن. ئەو گیانلەبەرانەش کە بەکاریان دێنن و لە خزمەتی واندان یەکجار زۆر نائاسایی و جودا و تایبەتن، هەر بۆیەشە کە سوود لە کاروکردەوەی ئەفسوون و جادووگەری دەبینن. تەنانەت چوارچێوەی ئەفسانە جادوو ئامێزەکان و داستان و ڕووداوە پڕ شەڕوشۆڕ و هەرا و بگرە و بەردەکان، هەر لە بنچینەوە دەگەڵ ئەفسانە جۆراوجۆرە بەناوبانگەکانی گیانلەبەران و چیرۆک و سەربوردی ڕاستەقینە و هێندێک سەرگوزەشتان یەکجار زۆر لێک جودان. بنچینە و سەرچاوە و بنەو بنەچەکەی ئەفسانە جادووئامێزەکانی قەوقازی، یەکجار زۆر کۆن و دێرینن. شتێکی بەڵگە نەویستیشە کە زۆربەی زۆری ئەو ئەفسانانە داستان و چیرۆک و سەرگوزەشتەی دەستکردن. ئەگەر بمانەوێ بزانین داخوا سەرەتا و بنچینەی ئەو ئەفسانانە کەی و لەکوێوە هاتوون و سەرەتاکانیان دەستنیشان بکەین، ئەوە بێ گومان کارێکی یەکجار زۆر سەخت و دژوارە و لەوانەشە هەر نەتوانرێ هیچی دەگەڵ بکرێ. لە زۆربەی زۆری نێو دوو توێی ئەو ئەفسانانەدا بیر و باوەڕی سەردەمە کۆنەکانی وەک؟، خودا پەرستی و هێز و توانای لە بن نەهاتووی سرووشت و ستایش و پێدا هەڵدانی گیانلەبەران وەک ئەفسانە هەن و خۆ دەنوێنن. بەربڵاوی شوێنی سەرهەڵدانی داستانەکان و ئەفسانە جادووئامێزەکان ئەوانە هەموو بنەچە و شوێنی دیکەشیان هەن. چونکە ئەو ئەفسانانە ڕەگ و ڕیشەی یەکجار زۆر قووڵ و ڕەگاژۆیان دەژیانی ڕۆژانەی خاو و خێزان و کۆمەڵگادا ڕۆچووە و چۆتە خوارێ.

ئەفسانە جادووئامێزەکان زۆر لایەنی ستایشی پیاوچاکان و باوک سالاری و قوربانییەکانی ئادەمیزادانیان بۆ پاراستووین. هەر وەک چۆن لە "کچی خۆر"دا یادگارەکانی سەرەتای ژیانی مرۆڤ و لە ئەفسانەکانی دیدا بوونەوەرە سەیرە ئەفسانەییەکان، وەک دێو و درنجەکان هەن و وێنەیان کێشراوە.

بەدرێژایی ئەو سەدانەی کە ئەو ئەفسانە جادووئامێزانە پشتاوپشت لە باوکەوە بۆ کوڕ و لە کوڕەوە بۆ نەوە و پشتەکانی دی، سینە بەسینە هاتووە و گەیوەتە ئێمە، وردە وردەش ڕەنگ و مانا و بۆچوونەکانی ناویان لە مێشکی ئەم سەردەمانەی ئەمڕۆدا کاڵ بوونەتەوە و مەبەستەکانی دوێنێی خۆیانیان لە دەست داوە و هەر بەشێوەی خەیاڵ و وەک کارێکی هونەری و ڕەگەزی سوننەتی دنیای سۆز و خەیاڵی چڕوپڕ کە پاڵەوانەکانی تیا دەژین و تێیدا هەڵدەسووڕێن و سەرقاڵی کارەکانیانن ماوەتەوە.

دەو هەموو سەدانەدا، ئەفسانە جادووئامێزەکان وەک ئۆرگانیزمێک کارتێکردنەکانی هەموو ئەو دنیا جیاوازانەی دەوروبەرەکانی بەلای خۆیدا ڕاکێشا بوو. شا و شازادەکان، باغ و باغچەی دڵگیر و خۆش و باسەفا، کۆشک و تەلاری جوان، زۆرانبازی و بگرە و بەردە لەسەر دەسەڵات و تەختی سەڵتەنەت و گەیشتن بەکچی پادشایان؛ هەموو ئەو شتانە کە دیاردەی چاخەکانی ناوەڕاست بوون.

کامل بوونی پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکان، پاڵەوانانی تازەی هێنایە ناو ئەفسانە جادووئامێزەکانەوە، کە بوونە شێوازی بنەما و خدە و نەرێت و وەدیهێنانی گۆڕانێک لە دەم و دووی قسە و گێڕانەوە و گفتوگۆی سەردەمانێکی دوواتر.

بەهەر حاڵ ئەفسانە جادووئامێزەکان هێندێک بەولاوەتری دنیای خەیاڵات و داهێنانە لاوازەکانی ڕابوردوو و ڕەنگدانەوەی بیروباوەڕ و بۆچوونە سوننەتییەکانی دوێنێی لە دەست چوون.

پێش هەموو شتێک ئەو ئەفسانانە کەف و کوڵ و هەڵچوون و داچوون و خەون و دیدی ئەو کەسانەن یا ئەو گەل و نەتەوانەن کە دروستیان کردوون و زۆریان دەربارەی سەردەمە زێڕینەکان و دادە

کۆمەڵایەتییەکان و ژیانی ئاسوودە و پڕ لە خێر و خۆشی و کار و کردەوەی بەتام و چێژ و جوانی و ئاشتی و ئارامی گوێ لێ بووە و گێڕاویانەتەوە. کە ئەمانەش هەمووی ئەو ڕووەی دیکەی مەسەلەکە دەردەخەن کە ئەویش ئازادی و سەربەستی و ڕەهابوونە.

ئەفسانە جادووئامێزەکان زۆر بەڕوونی و ئاشکرایی پێشاندەری ڕاستەوخۆی تایبەتمەندییەکانی خەڵکی قەوقازن کە لە باسکردنی سرووشت و شێوەی جل و بەرگ و پۆشاکیان و هەڵسوکەوت و خدەو نەرێت و شێوازی ژیانیاندا پەیڕەوییان لێ کردوون و دیسانەوەش یەکێتییەکی گشتی و تایبەتی و هاوبەشی و بەرین و بەرفراوان لە حەماسە خەیاڵییەکانی ئەو خەڵکانەدا هەیە وەک: یەکێتی بیروباوەڕ و مەوزوعاتەکان و وێنەسازی و تەکنیکی شیعری.

ئەفسانە جادووئامێزەکانی سێ میللەت و نەتەوان کە دەوکتێبەیدا کۆکراونەتەوە تەنیا بەشێکی زۆر کەمی گەنجینەیەکی زۆر گەورەیە کە بەئێمە گەیشتووە. کە ئێستاش ئەوانە وەک میرات و کەلەپوورێکی زۆر بەنرخ و گرانبەها هەڵدەگیرێ و دەپارێزرێ. گەنجینەی حەماسە و ئەفسانەکانی خەڵکی قەوقاز، بەشێکی گەورەی میراتی شارستانییەتی جیهانن.

پرۆفیسۆر: پومرانت سیوا

# لوقمانی حەکیم

## ئەفسانەیەکی ئەرمەنییە

لە وڵاتی ئادانی ڕاوچییەک هەبوو ناوی پۆرتۆ بوو، تەمەنی پازدە ساڵان بوو، ڕۆژێکی لە ڕاوێ بارانێکی یەکجار توندوتیژ و بەخوڕی لێ داکرد، ڕووی لە ئەشکەوتێکی کرد، هەر کە چووە ژوورێ پیرەمێردێکی دیت سەری سەری ئادەمییان و لەشی لەشی ماران بوو و چوار ماری دیش خۆیان لە تەنیشتییەوە لە گەزدابوو، تومەز ئەوە شای مارانە!

پۆرتۆ هەر خێرا ئاورێکی خۆشی کردەوە و جلەکانی وەبەردان تا وشک بوونەوە، ئەوجا هێنای کەبابێکی خۆشی لەو نێچیرەی ڕاوی کردبوو دروست کرد، بۆ خۆی کەمێکی لێ خوارد و ئەوی دیشی دایە مارەکان.

پیرەمێرد گوتی: «ئەوەی خواردنێ بدا دەبێ ئاویشی هەبێ.»

کوڕەلاو ڕاپەڕی و چووە سەر چاڵاوێ و کوندەیەکی پڕ لە ئاوی هێنایەوە ئەشکەوتێ. قوڵکێکی لە بەردی هەڵکەند و هێندێکی ئاو تێ کرد، مارەکان بەرەو قوڵکە ئاوەکە خزین، تا تێر بوون ئاویان خواردەوە و جا هاتنەوە جێی خۆیان.

پیرەمێرد گوتی: «کوڕەکەم ئەدی ئاوی چۆن دەدەیە من؟»

کوڕەلاو هەر خێرا کەوچکە دارێکی دروست کرد و ئاوی پێدایە پیرەمێردەکە.

سێ شەو و سێ ڕۆژی ڕەبەق باران وەک کوندەی سەربەرەوژێر برووکی نەدایە و ئەو لاوەش نەیتوانی پێ دەدەری ئەشکەوتێ نێ.

پیرەمێرد پرسی: «ئەرێ کوڕەکەم دەتوانی ئاوی لە ناو ئەشکەوتێ پەیدا کەی؟»

کوڕە بەم لاو لایدا گەڕا و سەرچاوەیەکی ئاوێی دە ئەشکەوتێدا دیتەوە، هات لە تەختی ئەشکەوتێ قوڵتێکی قووڵی هەڵکەند و ئاوی وەسەر گێڕا، دوایەش چوو شوورێکی ڕاوکرد و هێنایەوە و کوتە گۆشتی بەشیشێوەکردن و بەپیرەمێردی گوت: «ئەوە توێشوی تۆیە، کەینێ برا دەتوانی بیخۆی، ئێستا من دەڕۆم و دوایەش دێمەوە.»

شای ماران گوتی: «کوڕەکەم باوەڕ ناکەم تۆ جارێکی دی بێیەوە.»

لاوە ڕۆیی، بەڵام زۆری پێ نەچوو دووبارە گەڕایەوە، خواردنی بۆ پیرەمێرد و مارەکان هێنابۆوە. کە هەستا بڕواتەوە پیرەمێرد بەردێکی هێناو داییە:

«کوڕەکەم، ئەم بەردە هەڵگرە، بەردێکی تایبەتییە. شەوێ وەک ئاگری داییسێ. لە پارچە پەڕۆیەکی شینی وەرپێچە.»

دوایی پیرەمێرد تکای لە کوڕە لاوە کرد تاوێکی لە تەنیشتییەوە دانیشێ. کوڕە لە تەنیشتییەوە ڕۆنیشت و ئەو گوتی:

«تۆ وەکوو فرزەندی خۆم نان و ئاوت بۆ هێنام. بەڵام نەکەی هەرگیز لەلای هیچ کەس خۆت ڕووت

کەیتەوە، چونکە نابی هیچ کەسێک نیشانەی منت بەلەشییەوە ببینێ.»

شای ماران نیشانەی خۆی بەپشتی پۆرتۆوە نا.

لاوە لێیدا ڕۆیشت و لە وڵاتی فەرەنگیان بەردی فرۆشت، خانوویێکی بۆ خۆی دروست کرد و چل سەر مەڕیشی کڕی و بەرەو ئەشکەوتی گۆڕین وەپێش خۆی دان، هەر کە گەیشتەوە وێ مەڕەکانی سەر بڕین و هەمووی دایە مارەکان. بەرخێکی ناسکیشی بۆ پیرەمێردی کردە کەباب. پیرەمێرد بەردێکی زۆر گرانبەهای دیکەی دایە لاوەکە و گوتی:

«لە بارەی منەوە هیچ بەکەس مەڵێ. من شای مارانم و ناویشم شا مارە.»

دە دەمی ماڵاواییەدا شامار ئەنگوستی بڵند کرد. چوار مار پەیدا بوون. دوو مار لە پێشەوە و دووش لە دوایە لاوەیان بەڕێ کرد. لاوە سوپاسی مارەکانی کرد و ئەوانیش لە وەڵامی سوپاسەکەیدا بنی پێیان لستەوە. دەو دەمەشدا پاشای وڵاتی ئادانی تووشی نەخۆشییەکی زۆر سەخت و گران ببوو و هەموو لەشی بەبرینان داوەشابوو. پزیشک و حەکیمیان لەسەر وەکۆ کردن. پزیشکی فەرەنگستانێ دەستووری دابوو دوو پەلەوەڕان چاکەن و لەسەر برینەکانیان دانێن، ئازاری پاشای کەمێک دامرکان و هێور بوونەوە، بەڵام دوای ماوەیەک سەرلەنوێ ئێش و ئازار سەریان هەڵدایەوە و وەک جاران دەستیان پێ کردەوە.

دوای ئەوەی کە وریاترین پزیشک تێبڕوانی، گوتی:

«شاها ئەگەر کەسێک هەبێ بتوانێ ئەو دەرمانەی دەیڵێم پەیدای بکا و بیهێنێ من بەماوەیەکی کەم چارەسەرتان دەکەم و کۆتایی بەئازارەکانتان دێنم»

تومەز ئەو پزیشکە جادووگەرێکی پەتیارەی بەدفەساڵ بوو و خۆی کردبووە پزیشکی حەکیمان،

دەیزانی کە پۆرتۆ نیشانەی شای مارانی بەپشتییەوەیە. بە شای گوت:

«پادشاها! تەنیا دەرمانی ئێوە شامارە و ئەویش بەکوڕە لاوێک کە ناوی پۆرتۆیە دەکرێ پەیدا بێ. خۆ ئەگەر ئامادەی هێنانی نەبێ، ئەوە بێ سێ و دوو بەڕێزتان دەمرن.»

چوون پۆرتۆیان هێنا و پاشا پێی گوت: «فریام کەوە شاماری بێنین.»

شاها ئەوە کارێکی یەکجار سەختە. مارانگاز دەبم و پێمەوە دەدەن، گەورەی حەکیمان پۆرتۆی هێنا و لە دارێی بەست و کوێت دێشێ، وەریگەڕایە، هاتوهاواری پۆرتۆی دەچووە کەشکەلانی فەلەک، بەڵام گەورەی حەکیمان تا دەهات هەر دەستی لێ توند دەکرد و لێی دەدا. تا وای لێ هات نەیتوانی هیچی دیکە بەرگەی ئەو ئازار و ئەشکەنجەیە بگرێ و بەناچاری ملی دا بچێ و شای ماران بێنێ.

لەڕێوە (١٠) دە سەر شووری ڕاوکردن و هێنانییە ئەشکەوتێ.

لەبەردەمی شاماریدا کڕنۆشی برد و چەمایەوە. بەڵام شامار زۆر زووتر دەیزانی پۆرتۆ بۆچی هاتووە و چی دەوێ و گوتی:

«زۆرت بۆ بەداخەوەم، تۆ وەکوو جگەرگۆشەی خۆمی و لەگەڵیشت دێم.» بۆ سبەی بەیانی وەڕێ کەوتن، پۆرتۆ لە پێشەوە و شاماریش لە دواوە ڕێی دەکرد. لەشکری ماران ویستیان بەڕێیان کەن و لەگەڵیان بچن بەڵام شامار ئاماژەیەکی کرد و گوتی:

«وەگەڕێن. ئەگەر هات و هەر دیارییەکتان پێ گەیی ئەوە بزانن کە هیچ شتێک ڕووی نەداوە»

مارەکان ڕاوەستان و پۆرتۆ و شاماریش کەوتنە ڕێ. هەر ڕۆیشتن، هەر ڕۆیشتن تا گەیینە تەپەی ناورۆزکە بەگوڵی بۆن و بەرامە خۆش داپۆشرابوو، شامار دەستی کرد بەغونچە چنینەوێ، داینە پۆرتۆی و گوتی ئەوانە بەبێ جووین قووت دە. دوایی پێنج چەپکە گوڵیشی چنی و دایە پۆرتۆ و گوتی: «ئەو گوڵانە سێ جاران لە ئاوی کوڵیو هەڵکێشە و ئاوەکەی بخۆوە تا هێز و توانای شیفا بەخشینی هەرچی گژ و گیا و گوڵ هەیە بیزانی.»

پۆرتۆ چی پێ گوترابوو وای کرد، شامار فەرمانی پێ کرد بنوێ و سبەی بەیانی لێی پرسی:

«باشە پۆرتۆ، ئێستا هەست بەچی دەکەی؟ داخوا هیچ توانای شیفا بەخشینی لە مندا هەیە؟»

پۆرتۆ وەڵامی دایەوە:

«شاها چوار مێشک لە ناو کاسەی سەری تۆدا هەن، دوو مێشک لە لای ڕاست و دوو مێشکیش لە لای چەپ، ئەوانەی لای ڕاست ژەهراوین و ئەوانەی لای چەپیش شیفا بەخشن.»

«پیاڵەیەکی پڕ شەڕابی حەوت سانەی کۆنم بدەیە، دوایە بمنوێنە ئینجا توند توند شەتەکم دە، سەرم ببڕە و لاشەکەم بنێژە، بەڵام لە بیرت نەچێ کە هەمیشە دیاری بۆ مارەکان بنێری دەنا ئەگەر وا نەکەی تەواوی وڵاتی خاپوور و وێران دەکەن.»

پۆرتۆ ئەوەی پێی گوترابوو بەئەنجامی گەیاند، دوایە دوو جۆر دەرمانی لە مێشکی شامار دروست کرد، دەرمانێکیان ژەهر و ئەوەی دی شیفابەخش و چووە بەردەمی پاشا، پاشا فەرمانی بەحەکیم باشی کرد دەرمانەکەی تاقی بکاتەوە، پۆرتۆ دەرمانە ژەهرەکەی دایە، هەر کە لەسەر لێوی دانا بەلادا هات و مرد. بەڵام پۆرتۆی ڕاوچی دوای ئەوەی بۆ خۆی دەرمانە شیفابەخشەکەی تاقی کردەوە و دایە پاشاش. پاشا هەر کە دەرمانەکەی خوارد شیفای هات و چاک بۆوە. لەو ڕۆژە بەدواوە پۆرتۆ بووە حەکیم باشی و بەناوی



لوقمانی حەکیم ناو و ناوبانگی ڕۆیی.

مارێک لە لاوە بەمەرگی شاماری زانیبوو، بەمارەکانی دیکەشی گوت، مارەکان لێک خڕبوونەوە و دەستیان کرد بەنەهێشتنی خەڵکی وڵاتی.

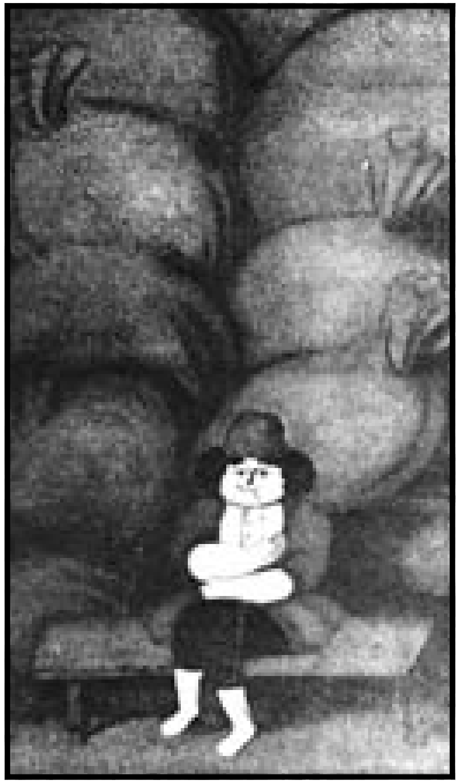

پاشا کە بەمەی زانی دەستوبرد بەدوای حەکیم باشیدا نارد و لێی پرسی چارە چییە و چ بکەین؟ پۆرتۆ چل پارچە جەرگ و تەزبیحی نوێژی شاماری هەڵگرت و چووە سەردانی ماران، هەر کە چاویان بەتەزبیحەکە کەوت هەموو دامرکان و هێور بوونەوە و لوقمانیان کردە شای خۆیان. لوقمان بەمارانی گوت: «مادامەکی جەرگتان بەدیاری پێگەییوە، دڵنیاش بن کە شاتان هەر زیندووە.»

لوقمان ناوبانگێکی زۆری پەیدا کرد، ئەو دەرمانەی لە مێشکە سەری شاماری دروست کردبوو مردووی پێ زیندوو دەبۆوە و تا حەوت ساڵانیش کەس نەمرد. ژنێک کە هەموو ڕۆژێ دەهاتە لای لوقمان و جلی بۆ دەشوشتن جارێکیان کوڕە لاوێکی گەنج و شۆخ و شەنگی دەگەڵ خۆی هێنا. ژنی لوقمان لێی پرسی:

«ئەو کوڕە لاوە کێیە؟»

«ئەوە کوڕمە، کەڕ و لاڵە، زۆر مەمنوون دەبم بەحەکیم باشی بڵێی بیکاتە شاگردی خۆی.»

لوقمان قایل بوو.

ڕۆژێکی لوقمان بەخێزانەکەی خۆی گوت: «ژنەکە وا پێدەچێ کە ئەو کوڕە لاوە نە کەڕ بێ و نە لاڵ!»

لوقمان دەیویست نهێنییەکانی کارەکەی لەو کوڕە لاوە وەشێرێ. هیچ گوێی نەدەدایە هەر بۆ ئەوەی وازی لێ بێنی و بڕوا. بەڵام شاگرد تا دەهات زیاتر خۆی ماندوو دەکرد و شانی دەدایە بەر ماندووبوون و ئەشکەنجە و ئێش و ئازاری کارەکەی. هەر کارێکی حەکیم پێی بسپاردبایە ئەو زۆر بەتەواوی و وردی و پوختەیییەوە ئەنجامی دەدا. ئەو کوڕە جحێڵە حەوت ساڵی تەواوی بەردەستی لوقمانی کرد.

ڕۆژێک پیاوێکی دەوڵەمەند کە لە وڵاتێکی زۆر دوورەوە هاتبوو و دووچاری سەرێشەیەکی یەکجار زۆر سەیر ببوو هاتە لای لوقمانی حەکیم. لوقمان بردیە ژووری نەشتەرگەری خۆی و بەشەربەتێکی بێهۆشی کرد. دوایی بەکێردێک کاسەی سەری هەڵگرت. دیتی ئەوا جانەوەرێکی حەوت سەری بەمێشکییەوە نووساوە. زۆری هەوڵ دا و زۆری کرد و کۆشا و خۆی هێنا و برد بەڵام بێ سوود بوو، نەیتوانی هەڵیقەنێ. حەکیم لە ماندوویەتیان تک تک ئارەقەی بەنێوچاوانیدا دەهاتە خوارێ. شاگردی

حەکیمیش کە بەدزییەوە چاوی لە کارە بێ ئەنجامەکەی وەستای بڕیبوو ئارامی نەما و خۆی پێڕانەگیرا و هاواری کرد:

«وەستا مقەستەکە هێندە گەرم کە تا سوور سوور دەبێتەوە، ئەودەم دەتوانی بەئاسانی ئەو جانەوەرە لە مێشکی کەیتەوە و بیهێنیە دەرێ.»

شاگردەکە چۆنی گوت حەکیم وای کرد و نەشتەرگەرییەکەی ئەنجام دا و نەخۆشەکەی چاک بۆوە، بەڵام شاگردەکە هەڵات و چۆوە ماڵێ. سێ کووپەی یەکجار زۆر گەورەی هێنان: یەکەمی پڕ کرد لە شیر و دووەمیشی پڕ کرد لە شەڕاب و بۆ خۆشی چووە ناو ئەوەی سێهەمیانەوە.

ئێستا ئەوی لێرە بەجێ دێڵێن و دەچینەوە سەر و سۆراغی لوقمانی حەکیم. لوقمان چ جێیەک نەما لە شاگردی نەکا بەڵام نەیدۆزیەوە. دەخەوێیدا دیت کە ئەو کوڕە لاوە لە نێوان دوو دەریای سوور و سپیدا دەژی، لوقمان هات و لۆتکەیەکی کڕی و بەنێو دەریایاندا کەوتە چارۆکە با هەڵدانێ.

بەڵام چەندی کردی و کڕاندی پێی نەدیترایەوە، دوایی هات چووە لای دایکی و گوتی:

«من پیرەمێردێکی تەمەن سەد و چلساڵەم. پێم خۆشە کوڕەکەتان ببینم. لە غەیبەوە پێیان گوتووم کە کوڕەکەتان لە نێوان دوو دەریای سوور و سپیدا دەژی. ئەوم بۆ بێنەوە سوێندیشت بۆ دەخۆم هیچی لێ نەکەم.»

دایکە کوڕەکەی لە کووپەی دەرێنا و بردیە پێش لوقمانی حەکیم. حەکیم گوتی:

«ڕۆلە وەرەوە لای من، من ئەوا پیر بووم و دەردم کارییە و دەرمانی نییە و دەڕۆم و دەبڕێمەوە و لە بیر و خەیاڵان دەچمەوە.»

کوڕێژگەکە دەستی وەستای خۆی ماچ کرد و گەڕایەوە لای.

لوقمان بڕیاری دا سەرلەنوێ جحێڵ بێتەوە و بەشاگردەکەی گوت:

«کووپێکی گەورە وەسەر ئاگری نێ و جامێک شەربەتی پڕیش بدە بەمن.»

هەر کاتێ ئاوەکە کوڵی بمخەرە ناو کووپە ئاوە کوڵاوەکە، سەری کووپەکەش دامەپۆشە، دوای چل سەعات بمهێنە دەرێ. لە پارچە خورییەکەم وەرپێچە و ئەو قەترەیەشم دڵۆپ دڵۆپ دەزاری کە.»

کوڕە هەموو شتێکی بەدەستووری وەستای ئەنجام دا. بەڵام دەو دەمەیدا کە قەترەکەی دەزاری دەکرد دەستی لەرزی و تەنیا دڵۆپێکی گەییە زاری لوقمانی. ئەو دڵۆپە توانی تەنیا چەند هەناسەیەکی کەم بیژێنێتەوە کە هاواری لێ هەستا:

«تێیکە، تێیکە، تێیکە!» مرد.

شاگرد هێنای وەستای لە تەنیشت شاماریەوە بەخاک سپارد و لە دوای ئەو بۆ خۆی بوو بەحەکیم باشی.



# بەسەرهاتی مانگا سووری

## ئەفسانەیەکی ئەرمەنییە

هەبوو، نەبوو، ڕۆژێک بوو ڕۆژگارێک بوو، شوانێک هەبوو لەگەڵ ژنەکەی و دوو منداڵی کە یەکێکیان کوڕ و ئەوی دیکەیان کچ بوو، زۆر بەخۆشی و ئاسوودەیی دەژیان. لە ماڵی دنیایە مانگایەکی سووری ڕەنگ تێریان شک دەبرد. ڕۆژێکی ژنەکەی مرد، شوانە دوای ماوەیەکی ژنێکی هێنایەوە. ئەو زڕدایکە زۆری بەرامبەر ئەو دوو منداڵە لە دڵیدا بوو و هەمیشە دەیگوت:

«خۆ ئەوانە منداڵی من نین چۆن دەتوانم خۆشم بوێن.» هەمیشە هەر کوتان و پێدادان بوو و بەردەوام ئازار و ئەشکەنجەی دەدان.

ڕۆژێکی شوانە بڕیاری دا بیاننێرێتە بەر کار و بەرخان تا لە ماڵێ وەدوورکەون و لەبەر چاوی ئەو زڕدایکەی نەمێنن.

منداڵەکان کە دەگەینە دەشتێ، دەستیان دەکرد بەگریانێ، لەپڕ مانگا سوورێکیان لێ نزیک بۆوە و گوتی:

«غەمێ مەخۆن، وردیلەکانم، هەموو شتێ چاک دەبێ، من ئاگام لە کار و بەرخەکان دەبێ.»

مانگا سوور بەڵێنەکەی خۆی بەجێ هێنا، بەدرێژایی ڕۆژێ ئاگای لە کار و بەرخەکان دەبوو و ئێواران لەگەڵ زەردەی خۆراوایە خڕی دەکردنەوە سەریەک و منداڵەکانیش وەپێش خۆیانیان دەدان و بەرەو ماڵیان دەکردنەوە.

هەموو سبەینانیش زڕدایکەکە هەندێک نانی ڕەقی وشکی بێ پێخۆر بۆ دەپێچانەوە و دەیدانێ، بەڵام لە دەشتێ مانگا سووریان دەگەیشتێ و شیری دەدانێ، تا بەنانی بخۆن. ئەوانیش مانگا سووریان دەدۆشی و تێریان نان و شیر دەخوارد. دوای ماوەیەک زڕدایکە کچێکی بوو، کە کچەکە فراژوو بوو تەواو لە خەم ڕەخسی ڕەگەڵ منداڵەکانی خست و ئەویشی ناردە بەر پەزی، بەڵام وەک ئەوانی دی هەر تەنیا نانی ڕەقی وشکی بۆ دە توربێنێ نەدەنا. بەڵکە چەند نانێکی ناسک و تازە و نەرم و شلی بۆ دەپێچایەوە. لە دەشتێ مانگا سوور بەمنداڵەکانی گوت:

«قەینا، لێ گەڕێن با ئەو منداڵەش لە شیرەکەی من بخواتەوە، شیرەکەی من بەزاری ئێوە شیرینە و دەزاری ویدا وەک ژەقنەمووتی تاڵی لێ دێ!»

سەرەنجام تا دەهات ئەو زڕخوشکەیان ڕۆژ بەڕۆژ لەڕو لاوازتر دەبوو و دەبنێسا. بەڵام منداڵەکانی شوانەی تا دەهات هەڵیان دەدا و پێچکەستوور و ملەستوورتر دەبوون. زڕدایکەکە هیچ سەرەدەرێکی پێ لەوە نەدەکرا.

ڕۆژێکی لە کچەکەی خۆی پرسی:

«من هەموو ڕۆژێ چوار پێنج ناسکە نانی تازە و نەرم و شل بۆ تۆ دەپێچمەوە و بۆ وانیش هەر تەنیا نانەڕەقێکی وشکەڵاتوو، کەچی دەبینم تۆ ڕۆژ بەڕۆژ هەر دادەماڵییو و دەبنێسیی، کەچی ئەوانی دی تا

دێ سەر و مل زل و ئەستوورتر دەبن... ئەوە چییە؟»

کیژۆڵەکە گوتی:

«دایە شیری مانگا سووری بەدەمی وان شیرینە و بەدەمی من دەڵێی ژەهری ماری تاڵە.»

زڕدایکە گوتی:

«ئاوا، زۆر چاکە بۆ خۆم چارەی دەکەم.»

بۆ سبەینێ یەکەمین شتێک کە زڕدایکە بەمێردەکەی گوت ئەوە بوو:

«ئەوە نابینی کچەکەمان چەند نەخۆشە؟ دوێ شەوێ لە خەویمدا دیت ئەگەر بێت و مانگا سووری وەکوژین کچەکەمان چاک دەبێتەوە.»

مێردە لە وەلامدا گوتی:

«نەمانی ئەو مانگایە زۆرم پەرێشان دەکا.»

ژنە دەستوبرد گوتی:

«ئەدی نەمانی کچەکەت پەرێشانت ناکا؟»

ژنە هێندەی پێ داگرت و هێندەی خۆ هێنا و برد تا سەرەنجام پیاوە تەسلیم بوو و بڕیاری دا مانگا سووری سەر بڕێ.

منداڵەکان ئاگایان لە هیچ نەبوو، کە چوونە دەشتێ دیتیان مانگا سوور زۆر غەمبار و خەمۆک لووتی داژەنیوە.

منداڵەکان پرسیان: «مانگای دلۆڤان، ئەوە بۆ وا غەمناک و خەمۆکی؟»

«منداڵە وردیلە خۆشەویستەکانم، زڕدایکەکەتان پێی دە کەوشێ ناوە لەبەر خاتری کچەکەی وەمکوژن.»

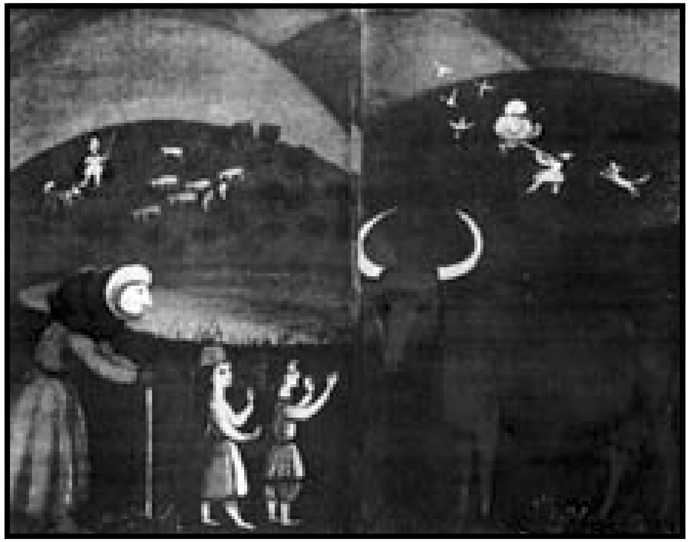



«مانگای میهرەبان، دەچینە لای زڕدایکەکەمان و لێی دەپاڕێینەوە وازت لێ بێنێ، خۆ ئەگەر ئەوەمان لەگەڵ بکا ئەوا دەست و پێی ماچ دەکەین.

«نا، منداڵینە وانەکەن، چونکە ئەو تەنیا وەلامەکەی ئەوەیە کە لێتان دەدا و بەوەش من زۆر ناڕاحەت دەبم. ئەوەی کە دەبێ بیکەن تەنیا ئەوەیە کە قرتقرتۆکەیان هەڵبڕیم بەدزییەوە خوێنەکەم لە دەم و ناڕاحەت دەبم. ئەوەی کە دەبێ بیکەن تەنیا ئەوەیە کە قرتقرتۆکەیان هەڵبڕیم بەدزیەوە خوێنەکەم لە دەم و چاوتان هەڵسوون چونکە دەم و چاوتان وەک زێڕی دەدرەوشێتەوە. قۆچ و سمەکانیشم بەرن لە تەویلەی چاڵێکی نێن. ڕۆژێک دێت ئەوانەتان دەفریا دێت.»

منداڵەکان بەکوڵ دەگریان. مانگایەکە لێی پرسین: «ئەوە بۆ دەگرین؟»

منداڵەکان گوتیان:

«ئەگەر تۆ نەمێنی کێ ئاگای لێمان دەبێ؟ کێ خواردنمان دەداتێ و یارمەتیمان دەدات؟»

مانگا وەلامی دایەوە: «مەگرین، لەگەڵ من وەرن، پیرێژنێک هەیە دەیناسم، ئەو ئاگای لێتان دەبێ.»

مانگا سوور منداڵەکانی بردە لای پیرێژنێ و گوتی:

«دەزانی دەیانەوێ بمکوژنەوە؟»

«بەڵێ دەزانم.»

«چاکە ئەوا ئەو منداڵانەی کە زۆرم خۆش دەوێن ئەوا هێناومنەتە لای تۆ، دوا تکاشم ئەوەیە کە تۆش زۆرت خۆش بوێن.»

پیرێژن گوتی: «بە چاوان، جا چۆن خۆشم ناوێن.»

دوای ئەوە مانگا سوور بەمنداڵەکانی گوت کە شاخەکانی ببڕنەوە گوتی:

«هەر کاتێ برسیتان بوو، بچن شاخەکانم بێنن و بیانمژن، تێر دەبن. هەر کاتێکیش لە دەشتێ بوون ئەوا پیرێژن ئاگای لێتان دەبێ و یارمەتیتان دەدات.»

بۆ سبەینێ مانگا سووریان سەربڕی منداڵە تیوەکان قاپێکیان خوێنی مانگا سووری هێنا و بردیانە ژوورێ و دەسەر و چاوی خۆیان سوی، تا بڵێی جوان و بەرچاو بوون.

زڕخوشکەکەیان یەکەمین کەسێک بوو کە پشکە گۆشتێکی مانگاسووریی دەزاری نا. بەلام گۆشتەکە دەزاری ویدا تامی کای دەدا. دوایی هێندێکیشیان دایە منداڵەکانی دی، تامی گۆشتەکە دەزاری واندا تامی هەنگوینی دەدا. دوایی منداڵەکان سەلک و پێ و ئێسقانەکانیان کۆکردنەوە و چوون لە تەویلەی دەچاڵێیان ناو هەر کاتی برسیش دەبوون دەچوون لە تەویلەی شاخی مانگا سووریان دەمژی و تێر دەبوون. هەمیشەش برسی بوون، زڕدایکەکەشیان لە نانی ڕەق و وشکەلاتوو زیاتر هیچی دیکەی نەدەدانێ و کچەکەی خۆشی دەماساند.

زستان بوو ماڵێ شوانەی بانگهێشتنی زەماوەندی ماڵە بووکێک کران، زڕدایکە کچەکەی خۆی ڕازاندەوە و ڕەگەڵ خۆی دا، و منداڵەتیوەکانی دی لە ماڵێ بەجێ هێشتن. دەنگی مانگا سووری لە تەویلەی ڕا بڵند بوو. بەدەنگی وی پیرێژن لە ئەشکەوتێڕا پەیدا بوو، کەلێنێکی تەویلەکەی دایەوە، دوو دەستە جلی جوان و ڕازاوەی دەرێنان و دەبەر منداڵەکانی کردن و وەدوو خۆی دان بۆ شاییە.

لەوێ بەرامبەر زڕدایکەکەیان دانیشتن. بەڵام ئەو نەیناسینەوە، زۆری تێهەڵڕوانین و زۆریشیان لێ وردبۆوە و دەبیرەوەچوو:

«چ منداڵێکی جوانن! جل و بەرگەکانیان چ ڕازاوەن! ئەو کوڕە لاوەی لێی دەگەڕام ببێتە زاوام ئەوەیە.»

شەو درەنگانێک کە میوانەکان پەرتەیان کرد، پیرێژن بەسپایی منداڵەکانی هێنانە دەرێ و لە تەویلەی جلەکانی لێ داکەندن و شاردنیەوە و جل و بەرگە شڕ و وڕ و دڕاوە کۆنەکانی خۆیانی دەبەر کردنەوە. منداڵەکان بەدڵی شاد و ڕووی گەشەوە بەرەو ماڵ دەستیان بەغاردانێ کرد و چوونەوە خەویان لە خۆ خست. هەر کە زڕدایکەکەشیان هاتەوە لە خەویی ڕاستکردنەوە و گوتی:

«تەمبەڵینە، ئەوە بۆ نوستوون؟ ئەگەر دەزانن چ منداڵانێکی جوانکیلە و ڕازاوەم لەو شاییەدا دیتوون، کچۆڵەکی ژیکەڵەی جوان بەپاپووچێکی سپی زێوین و کوڕێکی ڕوو گەش و خۆش ڕووی جوان بەپێڵاوێکی زەردی زێڕییەوە، ئای چ جلێکیان لەبەر بوو! ئای کە بەنرخ و گرانبەها بوون!»

«دایە، ئەدی ئێمەتان بۆ لەگەڵ خۆتاندا نەبرد؟»

«ئای لەو سەیرەی، پێتان وایە لەسەر ئێوە ڕاوەستابوون! بڕۆن بنوون، پیسی خەلیسینە!»

بۆ بەیانی زڕدایکەکە چنگێکی هەرزن دە لەگەنێکی کرد و گوتی:

«وەرن دەسکەن بەگریانێ تا بەفرمێسکان ئەو هەرزنەی دادەپۆشن.»

بۆ خۆشی سەرلەنوێ کچەکەی خۆی گۆڕی و ملی لێ نایەوە بۆ شاییە و منداڵەکانی دیکەی لە ماڵێ بەو حاڵەی بەجێهێشتن بەڵام سەرلەنوێ پیرێژنیش پەیدا بۆوە و وەک ڕۆژی پێشوو منداڵەکانی گۆڕین و بۆ شاییەی بردن. دوای نان خواردنێ کە میوانەکان دەستیان کردەوە بەڕۆیشتنێ پیرێژن دەستی منداڵەکانی گرتەوە و بەرەو ماڵ بوونەوە. دەودەمەیدا کە بەلای حەوزی پاشایدا دەڕۆیشتن تاکێکی پاپووچی کچەکە دە ئاوی حەوزەکە کەوت کچۆڵەکە زۆر ناڕاحەت و هەراسان بوو لە تاوان:

«دایە، دایە گیان، پاپووچەکەم کەوتە ئاوێ.»

«قەی ناکا کچی خۆم، خێراکەن تا پێش ئەوەی زڕدایکەکەتان بگاتەوە ماڵێ ئێمە بچینەوە. ئەگەر ئەو جل و بەرگانەتان ببینێ لێتان دەستێنێ. کە گەیشتنەوە ماڵێ پیرێژن جلەکانی لەبەر منداڵەکان داڕنی و چوو شاردنیەوە و جلەکانی خۆیانی دەبەر کردنەوە. منداڵەکان چوونە ناو جێ و خۆیان لە خەو خست. بەڵام زڕدایکەکە هەر کە گەیییەوە ماڵێ، ئەوانی لە خەو هەستاند:

«ئەوە بۆ نوستوون تەمبەڵینە، ئەو منداڵانەی دوێ شەوێ هاتبوون ئەوڕۆش هاتبوونەوە، بەڵام ئەمجارەیان بەجل و بەرگێکی زۆر جوانترەوە! بەڵام وەک برووسکە لە شاییەکە ون بوون.»

منداڵەکان وایان پێشاندا نوستوون و لەسەرەخۆش پێدەکەنین.

بۆ سبەی بەیانی شازادە فەرمانیدا ئەسپەکەی بەرنە ئاودانێ، مەیتەران ئەسپیان ڕاکێشایە سەر حەوزێ، بەڵام هەرچییان کرد و کڕاند ئەسپ لە ئاوێ نیزیک نەبۆوە و ڕووی لە حەوزێ نەکرد و خۆی لە قەرەی حەوزی نەدا. هەواڵیان دایە شازادەی، شازادە بۆ خۆی هات دیتی ئەوا شتێک بەسەر ئاوێوە دەدرەوشێتەوە، دەستووری دا ئەو شتەی بۆ بێنن، هێنایان، هەمووی لێ خڕبوونەوە و دیتیان لینگە پاپووچێکە. شازادە لینگە پاپووچەکەی بردە لای شای و گوتی:



«گەورەم ئەو کیژەی پێی پڕ بەپڕی ئەو پاپووچەیە دەمەوێ بۆم بیننەوە. ئەگەر نا بەبێ وی ناتوانم بژیم.»

پاشا تەتەری بەهەر چوار لای ولاتیدا بڵاو کردن و فەرمانیدا هەرچی کچ و کاڵی ولاتی هەن هەمووان بێننە دەرباری شای. هەرچی کچ و کاڵی ولاتی بوو خڕیانکردنەوە، تەنیا کچەتیو مابوو کە زڕدایکەکەی نەیهێشتبوو بچێتە کۆشکی شای:

«کچەتیوە جرپنێکی وەک تۆ چ کاری بەکۆشکی شایە؟ من کیژەکەی خۆم دەنێرم.» دەستی کچەکەی گرت و لەگەڵ خۆی برد.

پاشا پاپووچەکەی بەپێی هەمووان تاقی کردەوە بەڵام بەپێی کەسیان نەبوو. پرسی:

«چ کیژۆڵەیەک نەماوە، هەموو لێرەن؟»

وەزیران وڵامیان دایەوە:

«بەڵێ هەموویان لێرەن، تەنیا یەک کیژۆلەی پەڕپووتی شەپڕێو نەبێ.»

«هەر ئێستا بیهێنن.»

هەر خێرا چوون و کچەکەیان هێنایە کۆشکێ و پاپووچەیان بەلاقی گرت، ڕاست ژمارە و ئەندازەی خۆی بوو. شازادە زۆر دڵی خۆش بوو، دەستی کیژۆڵەکەی گرت و گوتی:

«ئەوەیە بووکی هەڵبژاردەی من.»

پاشا و شاژن و وەزیر و میوانەکان، هەموو تێکڕا لە هەوڵی ئەوەدا بوون شازادە چاو لەو کچۆڵەیە بپۆشێ و پێیان دەگوت:

«تۆ شازادەیەکی، چۆن ئەوە بەڕاستتە؟ دەتەوێ ئەو کچە هەژارە شەپڕێوە شڕ و شیتاڵ دڕاوە بێنی؟!»

«بەڵێ، دەیخوازم و دەیهێنم.»

لە کچەیان پرسی و لە کوێڕا هاتووە. کچۆڵەکە گوتی:

«بابم پیاوێکی پیرە، زڕدایکێک و زڕخوشکێک و برایەکی خۆم هەیە.»

«ئەدی تاکەکەی تری پاپووچەکە لە کوێیە؟»

«نازانم، دایکم دەزانێ»

کچۆڵەکە هاتەوە ماڵێ و زڕدایکەکە هەر لە کۆشکێ مایەوە تا بەڵکە ئێ ئەوە خوایە بتوانێ شازادەی لەو کارەی وەگێڕێ. بەڵام شازادە نەیسەلماند و نەچووە گوێی.

سەلکی مانگا سوورێ بانگی کیژۆڵە خانێی کرد:

«برایەکەت بنێرە لای شازادە و پێی ڕابگەیەنێ کە ئەمشە و پیرە دایکت دێت و لە شازادەت مارە دەکا.

کچۆڵەکە چی بیستبوو ئەنجامی دا.

شەو درەنگانێک شازادە هاتە لای و پیرێژن کچۆڵەکەی زۆر جوان ڕازاندبۆوە و پێی گوت ڕەگەڵ شازادەی کەوێ، شازادەش ئەوی لەگەڵ خۆی برد و مارەی بڕی.

دوای هەفتەیەک زڕدایکەکە هاتە کۆشکی شای و تکای لێ کرد بووکەخان دوو ڕۆژان بێتەوە

باوەخوندێ. کە بووکی بردەوە هێنای هەرچی جل و بەرگی بووکێنییەیە لە بەری داکەند و لەبەر کچەکەی خۆی کرد و بردییەوە کۆشکی شای و تا بیێتە هاوسەری شازادەی و بۆ خۆشی هاتەوە ماڵێ.

کە شەو هات شازادە چووە ژووری هاوسەرەکەی، دیتی فێڵیان لێ کردووە، چووە لای شا و هەموو شتێکی دەربارەی دوو ڕوویی و فێڵ و فەتەر و تەڵەکەی زڕدایکەکە پێ گوت.

پاشا زۆر تووڕە بوو و فەرمانی‌دا خۆی و کچەکەی شاربەدەر کەن. دەستوپێوەند ڕاپەڕین، بەفەرمانی شا زڕدایکە ئێروەیی و بەدفەساڵەکە و کچەکەیان لە شاری وەدەرنان.



# ئوخیک

## ئەفسانەی ئەرمەنی

ڕۆژ و ڕۆژگارێک بوو، ژن و مێردێک تاقە کوڕێکیان هەبوو، ڕۆژێکی بابەکە دەستی کوڕەی گرت و وەدوو خۆیدا تا لە شاگردییەکی دامەزرێنێ و فێری کارێکی بێ. لە ڕێیە گەینە سەر کانی و ئاوێکی و لایاندا، بابەکە هێندێکی ئاو خواردەوە و گوتی:

«ئوخی.»

لە پڕ ئوخیک (خێوی ئاوێ) لە ئاوێ هاتە دەرێ و پرسی:

«هەر چی دەفەرموون سەرم لە ڕێتانە؟ خەریکی کوێن.»

کرمانجە وەڵامی دایەوە:

«کوڕەکەم بۆ شاگردیە دەبەمە لای پیشەگەرێکی.»

«ئەوی بەمن بسپێرە، من پیشەگەرێکی چاکم.»

بابە کوڕەکەی بەوی سپارد. ئوخیک کوڕەی لەگەڵ خۆیدا بردەوە بن ماڵی ئاوێ و کرمانجە گەڕایەوە ماڵێ. ماوەیەک ڕابرد. ژیانی ماڵێ کرمانجەی زۆر سەخت و ناخۆش ڕادەبرد. ڕۆژێکی بابە هاتەوە سەر کانی و ئاوێ و هێندێکی ئاو خواردەوە و گوتی:

«ئوخی!»

«ئەوە بۆ بانگم دەکەی؟»

بابە گوتی:

«ژیانمان زۆر ناخۆشە، هاتووم کوڕەکەی بەرمەوە، بەڵکە ئێ ئەوە خوایە یارمەتییەکمان بدات و بەهانامان بێ.»

ئوخیک گوتی:

«ئەو جارێ هیچ فێر نەبووە.»

«جا باشە ئەگەر وایە هەر نەبێ شتێکمان بدەیە هەتا کوڕەکە دێتەوە پێی بژین.»

ئوخیک چووە بن ئاوێ، سفرەیەکی هێنا و دایە دەست کرمانجەکەی و گوتی:

«هەر کاتێ برسی بوویت، ئەو سفرەی ڕاخە.»

کرمانجە سفرەکەی هەڵگرت و بەرەو ماڵ بۆوە، هەر کە گەیشتەوە سفرەی پان ڕاکرد و کتوپڕ هەموو جۆرە خواردنێکی لەسەر ئامادە بوو. ئیدی ژن و مێردە هیچ تەنگ و چەڵەمەیەکیان نەما، ڕۆژێکی ژنە گوتی:

«ئەرێ بۆ ژنی سوڵتانی بۆ نیوەڕۆیەکی بانگهێشتێ نەکەین؟»

مێردە گوتی:

«نا وا چاکە لێی گەڕێی، چونکە هەر چاوی بەو سفرەیە بکەوێ دەیهەوێ.»

ژنە هەر سوور بوو کە: «هەر چی دەبێ با ببێ، من دەبێ هەر بانگهێشتنی کەم.»
«کچێ نەکەی، ئەوە ڕاست نییە، ئەوە پێت دەڵێم دوایە پەشیمان دەبیەوە.»

بەڵام ژنە هیچ گوێی نەدایە قسەی مێردەکەی و ژنی سوڵتانی و ژنانی دەر و دراوسێی هەموو بۆ نانخواردنی نیوەڕۆیە بانگهێشتن کردن. کە هەموو هاتن و خڕ بوونەوە و دیتیان هیچ شتێک بۆ نیوەڕۆیە نەکراوە، تەنانەت تەندووریش دانەخرابوو. میوانەکان تێکیانەوە هاویشت و لێکتریان دەپرسی:

«باشە ئێمەیان بۆ بانگهێشتن کردووە؟»

وەختی نیوەڕۆیە خانەخوێ هێنای سفرەی ڕاخست و دەستبەجێ هەرچی جۆرە خواردنێکی خۆش و بەتامە لەسەر سفرەی قووت بۆوە. ژنی سوڵتانی لە دڵی خۆیدا گوتی:

«ئەو سفرەیە بۆ من باشە.» و بەگوێی کارەکەرەکەیدا چرپاند و گوتی:

«لە ماڵێ سفرەیەکی لەو ڕەنگەمان هەیە، خێراکە زو بڕۆ بیهێنە.»

کارەکەر دەستوبرد چوو سفرەیەی هێنا و هاتەوە، ژنی سوڵتانی زۆر وەستایانە و بەدزیبیەوە چاپووکانە سفرەکەی گۆڕی.

میوانەکان ماڵاواییان کرد و ڕۆینەوە.

ئەو شەوە دەمە و ئێوارێ، ژنی کرمانجەی وەک جاران سفرەی هێنا و ڕایخست، بەڵام هیچی لەسەر پەیدا نەبوو. پێیان وابوو ژنی سوڵتانی سفرەکەی دزیبێ.

بۆ سبەینێ ژن و مێردە هەر دوو پێکەوە چوونەوە سەر کانی و ئاوێ، ئاویان خواردەوە و گوتیان:

«ئوخیک!»

ئوخیک دەستوبرد لە ئاوێ هاتە دەرێ:

«ها چتان دەوێ؟»

«برسیمانە!»

«ئەدی سفرەم نەدانێ!»

«ژنی سوڵتانی هاتە ماڵێ مەو سفرەکەی دزی.»

ئوخیک چۆوە بن ئاوێ و کوولەکە زەردکێکی هێنا: «ئەوە کوولەکە زەردکەیە، هەر کاتێکی ڕایتەکێنێ یەک دەستە سوارەی جەنگی لێ دێنە دەرێ و بەگژ سوڵتانیدا دێن.»

ژن و مێردە کوولەکە زەردکەیان هێنایەوە، لە ماڵی دەستیان کرد بەڕاتەکاندنێی. سوارەی جەنگی بەخۆ و بەچەکی تەواو عەیارەوە هاتنە دەرێ و تاویاندایە ماڵی سوڵتانی و دەر و دیوار و دەرکە و پەنجەرەی ماڵەکەیان ورد و خاش کردن و ئاداریان بەسەر پاداریەوە نەهێشت. خەڵکێکی زۆر خڕبوونەوە و پرسیان:

«ئەوە بۆ هێرش دەبەنە سەر سوڵتانی؟»

سەربازەکان وەڵامیان دانەوە:

«ئێمە بۆ ئەستاندنەوەی سفرەیەک دەجەنگێن کە ژنی سوڵتانی دزیویەتی.»

ترسی لە دەستدانی تاج و تەخت و بەختیان سەرتاپای سوڵتانی داگرت و چوو سفرەکەی هێنایەوە و دایەوە دەست جەنگاوەرەکان.

ئەوانیش سفرەکەیان دایەوە کرمانجی و هەر بەفەرمانی وی هەموو چوونەوە ناو کوولەکە زەردکەی و ئەویش هێنای کوولەکەی بەدیواریەوە هەڵواسی. چەند ساڵێک تێپەڕی. سەرەنجام ڕۆژێکی کرمانجە بەژنەکەی گوت:

«ئێستا پێم وایە کوڕەکەمان شتێکی فێر بووبێ، با بچین و بیهێنینەوە.»

چوونەوە سەر کانی و ئاوێ و ئاوێکی زۆریان خواردەوە و گوتیان:

«ئوخی!»

ئوخیک پەیدا بوو و پرسی:

«بۆ بانگتان کردم؟»

«کوڕەکەمان بدەوە، ئەوە ماوەیەکی یەکجار زۆرە شاگردە.»

ئوخیک گوتی:

«با بچم تاقی بکەمەوە، ئەگەر زانیم بۆتە وەستا ئەوە بۆتان دێنمەوە.»

ئوخیک چۆوە قووڵایی ئاوێ تا بچێتەوە ماڵێ. ئوخیک کچێکی هەبوو ئەو کچە بەکوڕەی گوت:

«ئەو هەموو کەللە سەرانە دەبینی؟ ئەوە هەموو سەری شاگردەکانی بابمن. ئەگەر بابم پرسێ داخوا هیچ فێر بووی، وەڵامی بدەوە نەخێر. دەنا تۆش وەک ئەوانە بێ سەر دەبی.

ئوخیک هاتەوە ماڵێ و لە کوڕەی پرسی:

«باشە، ڕۆڵە پێم بڵێ بزانم داخوا هیچ فێر بووی؟ ئەوە داک و بابت هاتوون بتبەنەوە.»

کوڕە وەڵامی دایەوە:

«نەخێر وەستا.»

ئوخیک بەمست و پێلەقان وەریگەڕایە: «بڵێ فێر بووم! بڵێ فێربووم!»

بەڵام کوڕە بەردەوام هەر دەیگوت:

«نەخێر، نەخێر، نەخێر!»

تا سەرەنجام ئوخیک لە پەل و پۆ بوو لە ماندوویەتییان و ئینجا کوڕەی هێنایەوە و دایەوە دەست داک و بابی و گوتی:

«بڕۆ بەڵام هەر دەتگرمەوە.»

کوڕە لاوە خۆی هێنایە سەر وێنەی ئەسپێکی ڕەش و چوار ناڵەکی کەوتە ڕێیە، کە لە داک و بابیشی نزیک بۆوە، ئەوانی ناسیەوە بەڵام هەر بەغار لەوان تێپەڕی. نەختێک لەوان دوورتر خۆی کردەوە کوڕێژگەیەک و هاتە دیدەنی ئەوان. بابەکە گوتی:

«ئای ڕۆلە لەو بەدبەختییە، هەر ئێستا ئەسپێک بەلای ئێمەدا ڕابرد و کەچی ئەوا تۆش بەپێی پیادە ڕێ دەکەیت. ئەگەر لەگەڵمان بای ئەسپەکەمان بۆ دەگرتی.»

لە ڕێی ماڵێ کوڕە چەند جارێکان خۆی لەسەر شێوەی چەندین گیانلەبەری جۆراوجۆر نواند و بەلای داک و بابیدا تێدەپەڕی. لە ماڵێ بەبابی گوت: «بابە! ئەو ئاسک و شوور و گیانلەبەرانەی کە بەلای ئێوەدا ڕەت دەبوون ئەوانە هەموویان من بووم. ئیشی من خۆگۆڕینە. من خۆم دێنمە سەر شێوەی بارگینێک و تۆ دەتوانی لە بازاڕی بمفرۆشی. بەڵام هەرگیز نەکەی بەهەوسارەوە بمفرۆشی. ئەگەر وا بکەی هەرگیز ناگەڕێمەوە لاتان.» کوڕە چەند جارانی خۆ کردە بارگین و بابی لە بازاڕی فرۆشتی، بەڵام شەوێ دووبارە دەهاتەوە. ڕۆژێکی بابەکە خەریک بوو کوڕەی -کە خۆی کردبووە ئەسپ - بفرۆشێ، بەڕێکەوت ئوخیک ئەوێ ڕۆژێ لە بازاڕی دەگەڕا، هەر زوو بابی شاگرد و ئەسپەکەی ناسینەوە و بەرەو لای وان هات، بەڵام کرمانج ئوخیکی نەناسیەوە.

ئوخیک پرسی:

«ئەو ئەسپەی بەچەند دەدەی؟»

بابە وەڵامی دایەوە:

«سەد و پەنجا ئەشرەفی زێڕ.»

«بەڵام من بەهەوسارەوەی دەکڕم.»

«نەخێر بەهەوسارەوەی نافرۆشم.»

ئوخیک هەر پێی داگرت:

«ئەگەر بەهەوسارەوەم بدەیەی، دوو سەد ئەشرەفی زێڕت دەدەمێ.»

کرمانج دڵی گۆڕا و قایل بوو.

ئوخیک ئەسپەکەی بردەوە ماڵێ و لە کۆڵەگەی بەستەوە و بەکچەکەی گوت:

«تا دەچم تیر و کەوانان دێنم چاوێکت لێی بێ.»

بەڵام کچە ئەسپەکەی بەرهەڵدا کرد. ئەسپە خۆی هێنایە سەر شێوەی کۆترێک و لە شەققەی باڵانی دا. ئوخیکیش خۆی هێنایە سەر شێوەی بازێکی شکاری و سەری لە دوو نا.

کۆترە لە ڕێیە چاوی بەزەماوەندێکی بووک هێنان کەوت، خۆی کردە سوورە گوڵێک و کەوتە نێو



میوانەکان. بازی شکاریش دەستوبرد خۆی کردە شەیدا و ئەویندارێک و بەخۆ و سازەوە هاتە نێو میوانان، میوانەکان سوورە گوڵەکەیان بۆن دەکرد، کاتێ ئاوازی ئەو شەیدا ئەویندارە تەواو بوو سوورە گوڵەکەی وەرگرت و لە نێو دەستیدا پرواندی و کاتێ هێندەی نەمابوو بەیەکجاری بپروێ خۆی کردە چەنگێک هەرزن و بەوناوەدا بڵاو بۆوە. دەنکێک لەوان کەوتە ژێر پاپووچی نەرمی یەک لە میوانەکان. ئەویندار بەشێوەی مریشکە کورکێک دەستی بەخواردنی هەرزنەکە کرد. دەو دەمەیدا دەنکە هەرزنی ژێر پاپووچەکە بەشێوەی ڕێوییەک هاتە دەرێ و پڕی دایە مریشکەکە و قرتەی لێ بڕی و کوشتی. دوایی ڕێوییەکە هاتە سەر شێوەی لاوێکی شۆخ و لەگەڵ میوانان تێکەڵ بوو.

سێ سێو لە ئاسمانێوە بەربوونەوە: یەکەم بۆ گۆیندە و دووەم بۆ گوێگران و سێهەمیش بۆ تەواوی خەڵکی دنیایە.

# کچی خۆر

## ئەفسانەی گورجی

هەبوو نەبوو، لە سەردەمانێکی زۆر زووی پێش ئێستا، سێ برا هەبوون پێکەوە دەژیان، کێڵگەیەکیان هەبوو بەهەرسێکیان کێڵایان و تۆویان پێوەکرد و چاوەڕێی بەرهەم بوون. چۆنیان دەویست ئاوا شین بوو. کێڵگەکە وەک دەریا دەهات و دەچوو و شەپۆلی دەدا. دڵی بەرزگران لە خۆشیان هەروا تەپەی بوو. تا ڕۆژێک لە پڕ ئاسمان تاریک بوو و هەورەکان تێکیانەوە دا و چڕ بوونەوەو تەرزە دایدا. زەوییەکانی دیکەی ئەو لاو لای کێڵگەکەی وان چ زیانێکی وای وێ نەکەوت، بەڵام لە ناوەڕاستیڕا وای کوتابوو ئاداری بەسەر پاداریەوە نەهێشت و هەمووی تەفر و توونا کرد. کاتێ بەرزگری چارەڕەش کێڵگەکەی وا بەویرانی دێ، دڵی سست بوو، هیچی نەگوت، هەناسێکی هەڵکێشا و داسی تاو دایە و ملی لە ڕێیەنا، تا لە جێیەکی دی بەختی خۆی تاقی کاتەوە.

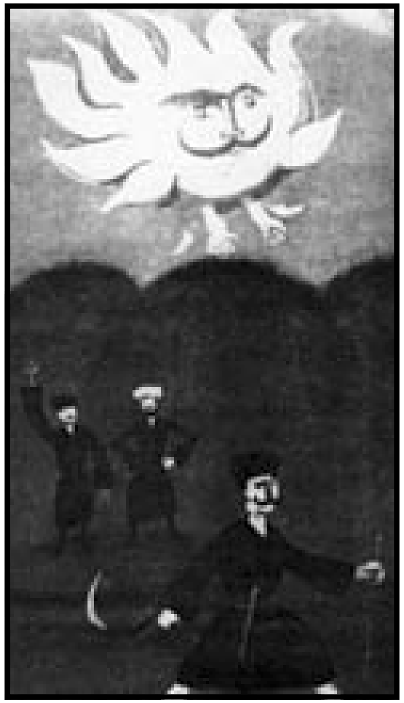

هەر ڕۆیی ڕۆیی تا گەییە پیاوێکی زۆر دەوڵەمەند. ئەو پیاوەش کێڵگەیەکی هێندە بەرین و گەورە و فراوانی هەبوو، جێی سەد ڕۆژ دروێنەی تەواو. بەرزگر بەپیاوە دەوڵەمەندەکەی گوت:

«ئەگەر هەموو کێڵگەکەت بەڕۆژێکی بۆ وەدرووم چم دەدەیەی؟»

وەڵامی دایەوە: «نیوەی بەرهەمەکە»

بەرزگر لە کاری ڕاچوو. تا نیوەڕۆیە باقەبێنی بۆ سواڵەگەنمان ڕیز کردن. دوایە داسی تاو دایە و دەستی بەدروێنەی کرد. هەر دەیدروەوە و باقەی دەکردن و لە پەنایەکی دەیکردنە گەڵیشە، ئەوی ڕۆژێ تا ئێوارێ ئەوی هەبوو هەمووی دروەوە، کاتێ خۆر خەریکی ئاوابوونێ بوو تەنیا یەک سواڵەی مابوو بیبەستێ.

بەرزگر پشتی ڕاست کردەوە و کڵاوی لەسەری هێنایە خوارێ و کەوتە پاڕانەوە لە ڕۆژێ:

«وەرە مەردی چا بە، لەسەرخۆ، ئاوا مەبە، سەیر کە تەنیا یەک سواڵە ماوە بۆ بەستنێ.»

بەڵام خۆر هیچ گوێی نەدایە تکا و پاڕانەوەی بەرزگر و ئاوابوو. ئەویش کە خاوەن کێڵگەکە هات دوایین سواڵەی بەستبوو. کە دیتی ئەوا کێڵگەکە سەر تا سەری هەموو دروەوەتەوە و سواڵەکان بوونەتە گیشە و خەرمانێکی زۆر گەورە، واقی وڕما و گوتی:



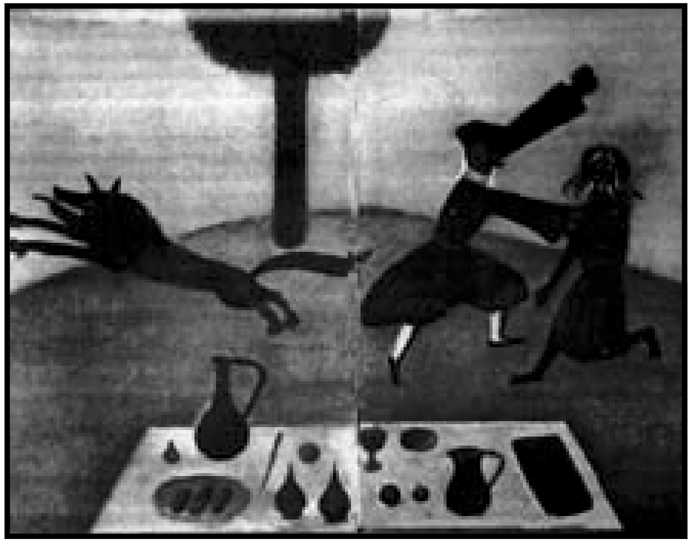

«باشە، ئێستا هەر وەک بڕیارمان دابوو با بەرهەمەکە بەش کەین.»

بەرزگر گوتی:

«نا، دیارە خۆشی لە من زیزە، من نەمتوانی پەیمانەکەم بەجێ بگەیەنم و دوایین سواڵەم دوای خۆراوایە بەست، تۆ بەخێر و ئێمە بەسەلامەت.»

لۆژە لۆژ وەدوور کەوت.

هەر ڕۆیی ڕۆیی، تا گەییە وڵاتی پاشایەکی. لەوێ بۆ ماوەی چوار ساڵان بووە شوان. بەو مەرجەی ئەگەر لە ماوەی ئەو چوار ساڵەیدا هیچ سەرێک نەمرد و گورگ نەیخوارد و لەنێو نەچوو، بەکورتی ئەگەر پەزەکان هیچیان لێ نەهات، ئەوا نیوەی تەواوی مەڕەکانی بدەنێ، خۆ ئەگەر واش نەبوو ئەوە هیچی نەدەنێ و بەدەستی بەتاڵ و مایە پووچ وەدووی کاری خۆی کەوێ.

شوانە بەو قەرار و بڕیەوە، مەڕی وەپێش خۆدان بۆ لەوەڕێ. ماوەی چوار ساڵی تەواو چاودێرییەکی زۆر وردی لە مەڕەکان کرد، تەنانەت نەیهێشت بەڵا بگاتە هیچ یەکێکیان، بەڵام لە دوا ساتی بەرەو ماڵ بوونەوە و دابەشکردنیاندا، نازانم گورگێک لە کوێڕا پەیدا بوو و پڕی دایە بەرخۆڵێکی و بەرەو دارستان فراندی. شوانە مەڕەکانی بەرەو ئاغەلی لێخوڕین. خاوەن مەڕەکە دیتی هێندە بەجوانی و وا بەوردی و ڕێکوپێکی چاوەدێری لە مەڕەکان کراوە، دەستی کرد بەبژاردن و بەشکردنیان، شوانە بێ ئەوەی ورتەیەکی لێ بێ گۆچانەکەی دانا و لەوی وەدوورکەوت، دیسانەوە نەیتوانیبوو پەیمان و شەرتە شوانییەکەی بەرێتە سەر و یەک لە بەرخۆڵەکان فڕێندرا و ئەویش پاداشتەکەی نەویست. ڕۆیی ڕۆیی تا گەییە سەر ڕووبارێکی، لە قەراغ ڕووبارەی دانیشت تا وەحەسێ. دیتی ئەوا سێ کچە خۆر لە ئاسمانێوە هاتنە خوارێ لە ڕووبارەکە خۆ بشۆن. یەکجار زۆر جوان بوون هێندە شۆخ و شەنگ تا ئێستا کەس جوانی وای نەدیبوون.

لە جێی خۆی هەستا و بەدزە دزە لە کچە خۆران نزیک بۆوە، یەکێکی لێ گرتن و هەڵات. بەڕاکە ڕاکە تا گەییبە کێڵگەیەکی و لەوێ کۆخێکی هەڵنا. لەوێ لە ناو کۆخەیدا ژیانیان دەست پێ کرد، ئەو ژن و مێردە هێندە هەژار و نەدار بوون هیچ شتێکیان لە داری دنیایەدا شک نەدەبرد، پیاوە نەدەچووە ئیشێ و دەیگوت:

«ڕووم لە هەر جێیەک کرد و دەستم بۆ هەر چییەک برد بەخت بەپیرمەوە نەهات، ئیدی بۆ بەخۆڕایی مل لە کارێ نێم.»

کچی خۆر ئەنگوستیلەیەکی ئەفسووناوی هەبوو دایە مێردەکەی و گوتی:

«ئەوە جیازی بووکێنیمە، لەسەر زەوی دانێ، مێزێک پەیدا دەبێ، دوایە ئەنگوستیلەکە لە سەر زەوی هەڵگرەوە و بیخە سەر مێزەکە، هەر چی خواردن و خواردنەوەی خۆش و بەتامە لە سەری ڕیز دەبێ، ئەگەر ئەنگوستیلەکەت لە سەر مێزەکە لابرد ئەوە هیچی لەسەر نامێنێ و خۆ ئەگەر ئەنگوستیلەکەشت شاردەوە ئەوە یەکجاری مێزەکەش ون دەبێتەوە. ئەوەش هەموو سامانەکەی منە.»

مێردەکەی زۆر شادمان بوو. زۆر بەئاسوودەیی و خۆشییەوە دەژیان و سەریان پێکەوە نابوو، تا پیاوە بڕیاری دا کە فەرمانڕەوا بانگهێشتنی ماڵە خۆی کا. ژنە زۆری لەگەڵ کرد واز لەو کارە بێنێ، گوتی:

«کوڕە داساتێ، بانگهێشتنی فەرمانڕەوای گاڵتەی منداڵان نییە، تۆ لە داری دنیایە ئەنگوستیلەیەکی چکۆڵە شک دەبەی. دەتەوێ بەوەش فەرمانڕەوای دەستەمۆ کەی؟ ئاگات لە خۆ بێ ئەوەش لە دەست نەدەی.»

پیاوە هەر پێی دادەگرت و خێرا خێراش دەیگوت:

«نا، نا، دەبێ فەرمانڕەوای هەر بانگهێشتن کەم، واز بێنە با بێت و بەچاوی خۆی ببینێ کە ئێمەی لادێیی چۆن دەژین و با بشزانێ کە ئێمە لەو دنیایەدا هەین و دەتوانین فەرمانڕەوای بانگهێشتنی ماڵە خۆمان کەین.»

سەرەنجام ڕۆژێکی ملی لە دەرباری ماڵێ فەرمانڕەوای نا، تا بانگهێشتنی کاتە ماڵە خۆی، شتێکیشی دەست و دیاری لەگەڵ خۆی هێنابوو چووە لای فەرمانڕەوا دوای ئیکلامێکی زۆر دیارییەکەی پێشکەش کرد و تکای لێ کرد:

«پێمان خۆشە بەتەشریف هێنانتان بەخواردنی نانی نیوەڕۆیەک و نمەک کردنمان لە ماڵێ سەربەرزمان کەن.»

فەرمانڕەوا پێکەنی و گوتی:

«تۆ کێیت و بۆ دەتەوێ ئێمە بانگهێشتن کەیت؟»

دواییش درێژەی بەقسەکانی دا:

«من بۆ خۆم نایەم، ئەگەر هەر سووریشی لەسەر هاتنێمان ئەوا ڕاوێژکارەکانمت لەگەڵ دەنێرم.»

فەرمانڕەوا ڕاوێژکارەکانی کۆکردنەوە و گوتی:

«بڕۆن بزانن بۆ خەیاڵی داوەت کردنی مەی چۆتە مێشکی. داخوا بەڕاستی شتێکی هەیە و دەیەوێ پێشانی مەی بدا، یان هەر دەیەوێ بەئانقەست گاڵتەمان پێ بکات.»



کاکی کرمانج بەپێی پیادە وەپێش ڕاوێژکاران کەوت و ڕێنمایی دەکردن. لە ڕێیە زۆر برسی بوون. قەرەقاوڵێکیان ڕاوکرد و دایانە دەست خزمەتکارێک تا بچێ لە جێیەکی بۆیان بکاتە کەبابی بەرکوڵێ، خزمەتکارە چوو کۆخێکی دیتەوە کە ڕێکەوت هەر هەمان کۆخ بوو کە کابرای کرمانج و هاوسەرەکەی تێدا دەژیان. چووە ژووری کۆخی و سەرقاڵی کەباب کردنی بوو، کە لەپڕ کچی خۆرێ هاتەوە نێو کۆخێ.

هەر کە خزمەتکار چاوی پێ کەوت بەندی جگەری پسا و پێیەوە ئەبڵەق بوو و ئیدی نەیتوانی ڕووی لێ وەرگێڕێ، هەموو شتێکی لە بیر چۆوە، نەیزانی بۆچی و لەبەرچی هاتۆتە وێندەرێ. کە وەئاگا هاتەوە قەرەقاوڵ ببووە خەڵووز. پەلەوەرە سووتاوەی هەڵگرت و هێنای لە بەردەمی ڕاوێژکارانی دانا. ڕاوێژکاران هەموو تووڕە و تەنگاو بوون و گوتیان:

«ئەو پەلەوەرەت بۆ وا سووتاندووە؟»

خزمەتکارە وەڵامی دانەوە:

«ژنێک لەو کۆخەی دابوو، هۆش و گۆشی پێ نەهێشتم و ئاگام لەخۆ نەما. ئیدی نەهیچم دیت و نە هیچم بیست کاتێکی بەخۆ هاتمەوە پەلەوەرە سووتاوە.»

ڕاوێژکاران و هاوڕێیانیان بۆ دیتنی ئەوەی خزمەتکار گوتبووی بەسواری ئەسپەکانیان چوارناڵەکی بەرەو کۆخی ژنەی وەڕێ کەوتن. ژنێک کە خزمەتکارەکە هێندەی باسی جوانییەکەی کردبوو دەکرا لە دیتنێی ڕاوەستی؟!

لە نزیک کۆخێ لە ئەسپان دابەزین کابرای کرمانج کە بەڕاکەڕاکە خۆی گەیاندەوە وان، ئەنگوستیلەکەی دەرێنا و بەرەو لای ئەسپەکان چوو، هەر یەکەی توورەکە کا و جۆیەکی چاکی بەسەر وەکردن و دوای تێر بوونی ئەسپەکان توورەگە بەتاڵەکانی ون کردنەوە. لە نێو کۆخەکەیدا دوور لە میوانان ئەنگوستیلەکەی دەرێنایەوە و لەسەر زەوی دانا، مێزێک هاتە دەرێ، ئەنگوستیلەکەی لەسەر زەوی هەڵگرت و لەسەر مێزەکەی دانا، خواردن و خواردنەوەی یەکجار زۆر بەتام و چێژ و بەپای پیلان لەسەر مێزێ پەیدا بوو، سفرە بەشێوەیەک ڕازابۆوە کە تەنانەت دوو چێشتی وەک یەکت لەسەر مێزەکەی نەدەدیت، ئەوەی کرابوو نەکرابۆوە.

ڕاوێژکارانی فەرمانڕەوا هەموو لە حەژمەتان دەمیان بەش ببۆوە. لەو کۆخە چکۆڵە و تەنگەبەرە و لاتەریکەدا نە چێشتلێنەرێک و نە مەتبەخێک نەبوو، ئەو هەموو خواردنە جۆراوجۆر و ئەو هەموو زەڵاتە و خواردنەوە نایابانە بەو جۆرە ئامادە بکات. باشە ئەدی ئەو هەموو خۆراکە لە کوێڕا هاتبوو؟.

هەموویان تێکڕا بەو واقەوڕ و کاسەوە نانەکەیان خوارد و دوایی وشیاری هاتنە ژوورەوەی کچی خۆر بوون، ڕاوێژکاران کە تا ئێستا و هەرگیز کچێکی وەک کچی خۆر جوانیان نەدیتبوو، بەدوودڵییەوە لێکتریان دەڕوانی و بەدەردی دەڵێن هێندەی نەمابوو شاخ و باڵ دەرکەن. ئیدی هەر چۆنێک بوو زاوای خۆر میوانەکانی زۆر شاهانە پێشوازی کرد و زۆر بەڕووخۆشییەوەش بەڕێی کردنەوە. ڕاوێژکاران هاتنەوە خزمەت فەرمانڕەوا، فەرمانڕەوا پرسی:

«باشە، لەوێ چتان دیت؟»

ئەوانیش هەرچی دەربارەی پێشوازی و چۆنیەتی ئامادەکردنی ئەو هەموو خواردن و خواردنەوە جۆراوجۆرانەی بێ کابان و مەتبەخ و ئاگر و دوو و جوانی و شۆخ و شەنگی ژنی ئەو کرمانجەی و هەر چی

دیبوویان بۆ فەرمانڕەوایان گێڕایەوە و گوتیان:

«ژنێکی وا هەر شایستەی هاوسەرێتی فەرمانڕەوایە و دەبێ ئی وی بێ.»

فەرمانڕەوا پرسی: «چۆن دەتوانم ئەوەم وە چەنگ کەوێ؟ چ بەڵایەکی بەسەر مێردەکەی بێنم لە کۆڵ بێتەوە و لە دەستانی ڕزگار بم؟»

ڕاوێژکاران گوتیان:

«دەستوور بفەرموو کرمانجەی بێننە ئێرە و داوای لێ بکەن پەڕی زێڕین کە بەخۆرەوە بەندە بیهێنێ. ئەگەر ئەو بەدوای ئەو پەڕەدا بڕوا هەرگیز بەزیندوویی ناگەڕێتەوە و ئێوەش دەتوانن ژنەکەی بێنن.»

فەرمانڕەوا دەستوبرد بەردەستێکی نارد کرمانجەیان هێنا و ئەویش پێی گوت:

«تۆ دەبێ پەڕی زێڕین کە ڕاستەوخۆ بەخۆرەوە بەندە بچی و بۆمان بێنی.»

زاوای خۆر بەدڵی پڕ غەم و کەسەرەوە، هاتەوە ماڵێ لای هاوسەرەکەی و گوتی:

«فەرمانڕەوا فەرمانی پێ کردووم پەڕی زێڕینی خۆری بۆ پەیدا کەم و بۆی بێنمەوە.»

هاوسەرەکەی گوتی:

«باشە تۆ ئەو بەڵایەت بۆ بەسەر خۆت هێنا؟ دەبایە لە پێشدا بیر بکەیتەوە، بەڵام تازە غەمی ناوێ، واچاترە هەستی و بەدوای ئەو شتەیدا بگەڕێی.»

کچی خۆر چەند دیارییەکی دایە بۆ خزمەکانی و خستیە سەر ڕێیە.

زاوای خۆر ملی ڕێگای گرت.

ماوەیەکی زۆر بەڕێیەدا ڕۆیی، بەزۆر وڵاتاندا و بەزۆر سەرزەمینی وشک و برینگ و بێ گیا و گۆڵو زۆر بیابانی گەرمەسێردا تێپەڕی. ڕۆیی ڕۆیی تا سەرەنجام گەییە مەنزڵگای مانگ و خۆر.

خۆر پێش کازیوە ڕۆییبوو تا بەگزنگی خۆی جیهان ڕووناک کاتەوە، بەڵام مانگ لە ماڵێ بوو، مانگ پێشوازی تازە میوانی کرد و زۆری بەخێر هێنا و بەو دیارییەش کە هاوسەرەکەی پێیدا ناردبوو ناسییەوە، زۆر بەشادمانی و خۆشی و گەرم و گوڕییەوە وەری گرت.

مانگ گوتی: «خۆر بەو زوانە دێتەوە، بەڵام تۆ بەرگەی تینی گەرمای وی ناگری و دەسووتێی.»

مانگ ئەوی کردە دەرزییەک و لە کونە کۆڵەگەیەکی ڕاکرد. ئێوارە وەختان کە خۆر هاتەوە گوتی: «بۆن دێ، بۆنی ئادەمییان دێ.»

مانگ بەدەنگی بەرز گوتی: «گێلە، چۆن ئادەمی دەتوانێ بێتە ئێرە؟ ئەوە بۆ خۆتی هەموو دونیات لێکداوە و ئەگەر بۆنی ئادەمییانیش بێت ئەوە هەر بۆ خۆت لەگەڵ خۆتدا هێناوە.»

دوایی درێژەی بەقسەکانی دا: «باشە ئەگەر بەڕاستی زاوای کچەکەمان بۆ دیدەنێ هاتبایە ئێرە چت دەکرد؟ نەتدەسووتاند؟.»

خۆر سوێندی خوارد کە: «نا، نا، ئەوەندەم بەسە چاوێکم پێی بکەوێ و بزانم ئەو زاوایەمان کێیە!.»

مانگ دووبارە کابرای کرمانجی کردەوە بنیادەم و لەبەردەمی خۆری ڕاگرت، خۆر بەخێر هاتنی زاواکەیانی کرد و لێی پرسی چۆنە هاتۆتە ئێرە. ئەو وەڵامی دایەوە:

«فەرمانڕەوا دەیەوێ کچەکەتانم لێ بستێنێ. ئەو بیستوویەتی کە ئێوە شاپەڕی زێڕینتان هەیە و منی



بۆیە ناردووە تا ئەوی بۆ بەرم، ئەگەر نا هاوسەرەکەمم لێ دەستێنێ بۆ خۆی.»

خۆر دڵی دایەوە و گوتی:

«مەترسە، وەرە با بچینە نێو باغی و لەوێ تۆزێک وەحەسێ.»

چوونە نێو باغی، باغێکی سەرسووڕهێن بوو، هەندێ درەخت تازە بەری دەدا و هەندێکیش لە چرۆیاندا ون ببوون و هەندێک تازە گوڵیان دەپشکووتن و گەڵای هەندێکانیش خەریکی وەرینێ بوون. میوان باغی زۆر بەجوانی و ڕازاوەیی هاتە بەر چاوان و بەدەمی پڕ ستایش و واقی وڕەوە هەنگاوی دەنان و دەوێدا دەگەڕا. خۆر گوتی:

«لێرە بمێنەوە و وەحەسێ، گەورەی باوبۆرانان و شای گورگان پێشوازیت لێ دەکەن و ئاگایان لێت دەبێ.»

زاوای خۆر برسی بوو دانیشت و چاوەڕێی خواردن بوو.

شای گورگان پەیدا بوو و مێزێکی هێنا، دوای وی گەورەی باوبۆرانان وەدەرکەوت و خواردن و خواردنەوەیەکی یەکجار زۆری لە پێش ڕۆنا. لەو ماوەیەدا، زاوای خۆر هەر خەریکی یاری کردنێ بوو بەو گۆپاڵە بەڕووەی بەدەستیەوە بوو. بانگی شای گورگانی کرد و گوتی:

«لە بیرتە چۆن چوارساڵی تەواوم شوانی مەڕ و بەرغەلان کرد و نەمهێشت تەنانەت یەک سەریان لێ زایە بێ، تا تۆ هاتی و لە پڕ لەو ڕۆژەی شەرتە شوانییەکەم تەواو دەبوو و ڕۆژی بەشکردنی بوو پڕتدایە بەرخۆڵێکی و بردت؟ باشە ئەوەت بۆ کرد؟» و بەو گۆپاڵەی بەدەستیەوە بوو وەریگەڕایە، هێندەی لێدا تا دڵی داکەوت. دوایی بانگی کردە گەورەی باوبۆرانان و گوتی:

«لە بیرتە ئەو کێڵگەیەی لە نێوان دوو کێڵگەی دیدا دام چاندبوو لە دەمە دەمی دروێنێ و هەڵگرتنەوەی بەروبوومماندا، داتدایە تەرزە و هەرچی بەروبووم بوو بردت و دەنکێکت نەهێشتەوە؟ باشە ئەوە چ شتێک ئەو کارەی پێکردی؟» و دوایە سەری لە دوو گەورەی باوبۆرانان نا و وەریگەڕایە و بەکوتەکان و کوێت دێشێ، هەموو لەشی شین و مۆر کردەوە، دواکوتەکیشی کە وەخراندێ هەر دوو چاویشی کوێر کرد. کە لەو کارانە ماندوو بوو دانیشت و دەستی بەخواردنێ کرد. کاتێکی تێر بوو، ڕاست بۆوە و کەوتە گەڕانێ لە باغیدا، هەرچی دار و بار هەبوو شکاندنیەوە و میوەی بەدارانەوە نەهێشت و هەمووی لە ڕەگەوە هەڵکێشان و تەواوی ئەو باغ و باغاتەی لە نێو برد. دوای ئەوەی کە دڵی داکەوت ئۆخەی کرد و لێی پاڵدایەوە.

شای گورگان و گەورەی باوبۆرانان چوونە لای خۆر و شکایەتیان لێ کرد. خۆر هات و دیتی، ئەوەی بەسەر ئەو باغەی هاتبوو تەنانەت دوژمنیش دڵی پێ دەسووتا.

خۆر پرسی:

«باشە ئەو کارەت بۆ کردووە؟»

کرمانج وەڵامی دایەوە:

«کێڵگەیەکم هەبوو گەورەی باوبۆرانی هات و بەتەرزەی هەمووی کوتا و ڕامیاڵی. چوار ساڵان شوان بووم. زۆرم ڕەنج کێشا. تا ڕۆژێکی شای گورگان پەیدا بوو. تەواوی ئەو ڕەنجەی بە با دام. پەڵە گەنمێکی کە سەد ڕۆژی ڕەبەقی دروێنە دەویست و بەڕۆژێکم دروەوە و تەنیا یەک مەلۆی مابوو

بەباقەبێنێ بیبەستم و ئاوڕت لەو هەموو پاڕانەوەیەم نەدایەوە و کە لێت پاڕامەوە تا ئەو مەلۆیەی دەبەستم ئاوانەبی، کەچی هەر ئاوا بووی و مایەپووچت کردم.»

خۆر نەیتوانی هیچ وەڵامێکی بداتەوە، پەڕی زێڕینی دایە و ڕەوانەی کردەوە. هاتەوە و پەڕی زێڕینی دایە فەرمانڕەوا. فەرمانڕەوا دەستی لە بنی هەنبانە بۆرینەی هاتە دەرێ و دەستخەڕۆ بوو. ڕاوێژکارانی بانگ کردن و گوتی:

«ئەدی ئێستا چ بکەم؟»

ڕاوێژکاران گوتیان: «بینێرنە دنیای دی و ڕایسپێرن ئەو ئەنگوستیلەی دایکی ڕەحمەتیتان لەگەڵ خۆی بردووە بیهێنێتەوە.»

فەرمانڕەوا کرمانجەی بانگ کردە پێش خۆی و گوتی:

«دەبێ بچییە ئەو دنیای دی و ئەو ئەنگوستیلەی دایکم لەگەڵ خۆی بردووە، بۆم بێنیەوە.»

زاوای خۆر چووە لای هاوسەرەکەی و گوتی:

«فەرمانڕەوا دەیەوێ بمنێرێتە ئەو دنیای دی و تۆ لە من بستێنێ.»

هاوسەرەکەی سێوێکی دایە و گوتی:

«ئەو سێوەی لەسەر زەوی خلۆر کەوە، ڕووی لە هەر لایەکی کرد بەدوایدا بڕۆ، دەتباتە ئەو جێیەی دەتەوێ.»

سێوەکەی وەرگرت و خلۆری کردەوە و سەری دەدوونا. سێوە هەر ڕۆیی هەر ڕۆیی تا گەییبە مێرگێکی سەوز و پاراو لە دارستانێکدا. لە مێرگەیدا نێریە شوورێک ڕاوەستا بوو کە شاخەکانی تا بن لووتی ئاسمانی چووبوون. ڕێبوارە گوتی: «ڕۆژ باش!»

شوور لە وەڵامدا گوتی: «ڕۆژ باش، ئەوە بۆ کوێ دەچی، چ شتێک تۆی گەیاندۆتە ئێرە؟»

«من دەچمە ئەو دنیای دی، دەبێ بچم و ئەنگوستیلەی دایکی فەرمانڕەوای بۆ فەرمانڕەوای بێنمەوە.»

شوور گوتی:

«بەڵکە لەوێش بتوانی دەرمانێکیش بۆ من بێنی. سەیر کە چۆن شاخەکانم هێندە زل بوونە پێم هەڵناگیرێن.»

زاوای خۆر گوتی: «باشە» و ملی لە ڕێیە نایەوە.

گەیشتە گاشە بەردێکی زل و دیتی وا گایەکی بێ ئالیک و بێ ئاوی پێوە بەستراوەتەوە، بەڵام گای تاین هێندە قەڵەو و خەپلە و خڕ و پڕ بوو هێندەی نەمابوو پێستەکەی بتەقێ.

زاوای خۆر واقی وڕما و پرسی:

«بەبێ ئاو و ئالیک چۆن واهێندە قەڵەو و خەپەتۆرەی؟»

گا گوتی:

«زۆرم دیون بێرەدا هاتوون و تێپەڕیون و هەرگیزیش نەگەڕاونەوە، بەڵام ئەگەر هاتیەوە پێت دەڵێم.»

زاوای خۆر کەوتە ڕێ تا گەییبە مێرگ و شیناوەردێکی یەکجار زۆر زەنوێر. دیتی ئەوە گیا ڕەشی تەڕ و تازە و بۆنخۆشی ئەو شیناوەردەی وەک دەریای شەپۆلان دەدا و کەروێشکەیەتی. جۆگەلە ئاوی ڕوون و



سازگاری لە هەموو لایەکەوە هەڵدەقوڵێ و ئەوا گایەکیشی لە نێوەڕاستێدا بەستراوەتەوە. بەڵام چۆن گایەک هێندە لەجەڕ و کز و لاواز و داتەپیو، کە هەر ئێسک و پێست بوو و هیچی دی.

زاوای خۆر بەحەپەساوییەوە پرسی:

«بەو هەموو گیا و گۆڵ و ئاوە سازگارەی دەوروبەرتەوە ئەدی بۆ هێندە وا لاواز و کز و داتەپیوی؟»

گا گوتی:

«زۆرم دیون بەو ڕێیەیدا تێپەڕیون و هەرگیزیش نەگەڕاونەوە، بەڵام ئەگەر تۆ هاتیتەوە، ئەوا پێت دەڵێم.»

زاوای خۆر کەوتەوە ڕێ، ژن و مێردێکی دیتن کە لەسەر دەمی تیژی تەورێک ڕاکشابوون. هەر دووکیان زۆر ئاسوودە بوون و تەنانەت لەسەر ئەو دەمە تیژەشەوە هێشتا جێی بەتاڵی دیکەشیان هەبوو.

زاوای خۆر بەحەپەساوییەوە پرسی:

«ئەوە چۆن لەسەر ئەو دەمە تیژەی ئەو تەورە وا ڕاکشاون و تەنانەت جێی زیادیشتان هەیە؟»

ژن و مێردە لە وەڵامدا گوتیان:

«زۆرمان دیون لەو ڕێیەیڕا ڕۆیون و هەرگیزیش نەگەڕاونەوە، بەڕێی خۆتدا بڕۆ، ئەگەر لەوسەری هاتییەوە پێت دەڵێین.»

زاوای خۆر بەلایاندا ڕابرد و کەوتەوە ڕێ.

ڕۆیی، ڕۆیی، نازانین چەند ڕۆیی، تا گەییبە ژن و مێردێکی دیکە لەسەر پێستە گایەکی پان و پۆڕ و بەرین ڕاکشابوون و هەر پاڵیان وێکدەدا و پاڵیان پێکترەوە دەنا:

«دە واوە بڕۆ، تۆزێکم جێکەوە.»

زاوای خۆر چووە لایان و ڕۆژ باشی لێ کردن و پرسی:

«ئەری ئەوە چییە؟ ئێوە لەسەر پێستەگایەکی وا پان و پۆڕ و بەرین ڕاکشاون و کەچی جێشتان نابێتەوە؟»

ژن و مێردە لە وەڵامدا گوتیان:

«زۆرمان دیون بەو ڕێیەیدا ڕابردوون و هەرگیزیش نەگەڕاونەوە، تۆش بەڕێی خۆتدا بڕۆ، ئەگەر لەو سەری هاتیەوە پێت دەڵێین.»

زاوای خۆر ئەوانیشی بەجێهێشت و بەڕێی خۆیدا ڕۆیی، پیرێژنێکی دیت ئەوا کێوێک هێلکەی خڕ کردوونەوە و خەریکە قوللەیەکیان پێ هەڵچنێ. هەر ئەو دەیهێنان و لەسەر یەکی دادەنان، زۆری پێ نەدەچوو قووللە خرمەی دەکرد و هێلکەکان بەقرمەقرم خلۆر و بڵاو دەبوونەوە. زۆریشیان دەشکان، بەحەپەساوییەوە بەرەو لای ژنە چوو و گوتی:

«ئەرێ دایکە ئەوە تۆ چ دەکەی، کێ بیستوویەتی قوللە لە هێلکان دروستکرێ و کێ توانیویەتی ئەو کارە ئەنجام دا؟»

پیرێژن گوتی:

«جارێ بەڕێی خۆتدا بڕۆ، ئەگەر هاتیەوە پێت دەڵێم.»

زاوای خۆر لەویش ڕەت بوو و بەدوای سێوی خۆی کەوت و ملی لە ڕێیەنا.

هەر بەڕێوە چاوی بەپیرێژنێکی دی کەوت لەبەردەمی تەندوورێکی بەپێوە ڕاوەستابوو نانی سپی وەک کافووری بەتەندوورێوە دەدا و نانی ڕەشی وەک خەڵوزی ڕەشی لێ دەکردەوە و دەری دێنا. سەری سوڕما و پرسی:

«ئەوە مانای چییە، هەویرێکی وا سپی و سۆڵ بەتەندوورێوە دەدەی و ئەو نانە ڕەشەش لێ دەکەیەوە؟!»

پیرێژن گوتی:

«زۆرم دیون بەو ڕێیەدا تێپەڕیون و هەرگیز نەگەڕاونەتەوە، ئەگەر هاتیەوە پێت دەڵێم.»

زاوای خۆر لەوێش ڕەت بوو و کەوتە ڕێی خۆی.

پیاوێکی دیت ئەوا بەسەر خەرەندێکدا چەماوەتەوە و خەڵکێکی زۆریش بەسەر پشتیدا دەپەڕنەوە. لێی پرسی:

«چ بووە، ئەوە بۆ دەڵێی پردی و لێرە چەماویەوە؟»

پردە پیاو گوتی: «زۆرم دیون بەو ڕێیەیدا ڕابردوون و هەرگیز نەگەڕاونەوە، ئەگەر هاتیەوە پێت دەڵێم.»

زاوای خۆر لەوێش تێپەڕی و ڕێی دایە بەر.

تا سەرەنجام گەییە داکی فەرمانڕەوای و گوتی:

«کوڕەکەت دەستووری فەرمووە ئەو ئەنگوستیلەی لەگەڵ خۆت بردۆتە قەبری بیدەیەوە بەمن.»

داکە ئەنگوستیلەکەی دایەوە دەستی و گوتی:

«بیگرە، بیدەوە بەکوڕەکەم و پێشی بڵێ: "نەفرەتی منی لێ بێ، تەنانەت لێرەش وازی لێ نەهێنام و نەیهێشت وەحەسێم، ئاواتەخوازم هەر بەدەستی ڕاوێژکارەکانی خۆی پارچە پارچە کرێ."»

دوایی زاوای خۆر پرسی:

«لە ڕێیە کە دەهاتم شوورێکم دیت شاخەکانی تا بن لووتی ئاسمانێ چووبوون، زۆر بەگرانی دەیتوانین، دەکرێ بفەرموون چۆن کۆمەگێکی پێ بکەم؟»

داکە گوتی:

«بڵێ لە ئاوی بەختە بارانی مانگی جۆزەردانێ بخواتەوە، لەو باری ڕەنج و ئازارەی ڕزگار دەبێت.»

زاوای خۆر سوپاسی کرد، ئەنگوستیلەی دە گۆڵمی نا و بەرەو ماڵ بۆوە. لە ڕێیە دووبارە گەییەوە ئەو پیاوەی وەک پرد چەمیبۆوە. پیاوەکە پێی گوت:

«لە دنیای ڕوون من پاسەوانی پردان بووم، نەمدەهێشت کەس بەبێ خۆ خوراندن دەرچێ. پارەم لە هەموو کەسێک وەردەگرت، تەنانەت بەزەییم بەسواڵکەرانیشدا نەدەهاتەوە. ئەوە بۆیە لێرە وا بەم جۆرە ڕەنج دەکێشم.»

زاوای خۆر لەوی تێپەڕی و گەییەوە ئەو پیرێژنەی نانی پێوەدەدا، پیرێژن پێی گوت:

«لەو دنیای یەکجار زۆر قەڵب و چرووک و چاوچنۆک و چاوبرسی و ڕژد و قرچۆک بووم، کە نانم دەکرد



ئەگەر برسییەک یا سواڵکەرێک یا ڕێبوارێکم دیبایە بەرەو لای من دێ، بەئانقەست سەرم دە تەندووری دەنا و دەهات هەر دوو چاوم دەرپۆقن و بێنەدەرێ و سەر و ڕووم هەموو هەڵکڕووزێ و داپلۆخێ، کەچی ئەوەم پێ چاتر بوو لەوەی سەر بڵند کەم و ناچار بم نانێکیان دەمێ. ئەوا ئێستا سزای خۆم وەردەگرم. هەر من نانی سپی بەتەندوورێوە دەدەم و هەر نانی ڕەشی لێ دێتە دەرێ.»

زاوای خۆر ئەویشی بەجێ هێشت. گەییەوە ئەو پیرێژنەی قوللەی بەهێلکان هەڵدەنا.

ئەو گوتی:

«لەو دنیای هێلکەم دەدزین و ئێستاش لێرە بەم جۆرە ئاوا سزا دەکێشم.»

زاوای خۆر لەویش ڕەت بوو و ملی لە ڕۆینێ نا، هەر ڕۆیی و ڕۆیی، نازانین چەند ڕۆیی تا گەییەوە ئەو ژن و مێردەی کە لەسەر پێستە گایەکەی ڕاکشابوون و جێیان نەدەبۆوە.

پێیان گوت:

«لەو دنیا ئێمە هیچمان یەکتریمان خۆش نەدەویست و سەرانسەری دنیامان پێ تەسک بوو و جێمان تێدا نەدەبۆوە. ئێستاش هەرچەندە لێک بێزارین ناتوانین لێک جودابینەوە.»

زاوای خۆر لەوانیش تێپەڕی و ڕۆیی تا گەییەوە لای ئەو ژن و مێردەی لەسەر دەمی تیژی تەورێک درێژ ببوون. گوتیان:

«ئێمە ئەویندارى یەکتری بووین، لێرەش هەر وەک ئەو لا بەدڵی یەک گونجاوین، هەموو شوێنێک بۆ ژن و مێردی ئەویندار بەتام و چێژ و خۆشە و تەنانەت لەسەر دەمی تیژی تەورێکیش جێمان دەبێتەوە، بەو مەرجەی لێک دانەبڕێین و هەرگیز یەکتری لەدەست نەدەین.»

زاوای خۆر گەییەوە لای گای برسی و لەڕ و لاوازی نێو شیناوەردی زەنوێر و پڕ ئاو و گیا و گوڵ، گایەکە گوتی:

«من خزمەتکارێکی زۆر خراپی خاوەنەکەم بووم و هیچ سوودێکم پێ نەدەگەیاند، هەر بۆیەشە ئەوا ئێستا ئاوا سزا دەکێشم.»

زاوای خۆر لەویش ڕابورد و گەییەوە لای گایە قەڵەوەکەی بەگاشە بەردەکەوە بەسترابۆوە، گایەکە پێی گوت:

«من بەڕاستی و دروستی و ڕاستگۆیانە فەرمانبەرداری خاوەنەکەم بووم، لە زەوی کێڵانێدا لەگەڵ گایەکانی دی هیچ دەغەڵییەکم نەدەکرد و زۆر بەچاکی ئەرکی خۆمم ئەنجام دەدا، هەر بۆیەش بوو زۆر خۆش ژیام، خاوەنەکەم زۆری خۆش دەویستم، لێرەش کە هیچ ناخۆم و لەگەڵ ئەوەشدا برسی نیم و ڕۆژ بەڕۆژیش هەر قەڵەوتر دەبم.»

زاوای خۆر لەو گایەش ڕەت بوو و گەییەوە نێرییە شوورەکە و پێی گوت:

«ئاوی بەختە بارانی مانگی جۆزەردانێ وەخۆ، لەو ڕەنجەت ڕزگار دەبێ» نێرییە شوور ئاوی بەختە بارانێی مانگی جۆزەردانێی خواردەوە و شاخەکانی وەرین.

زاوای خۆر هاتەوە لای فەرمانڕەوا و ئەنگوستیلەکەی دایەوە دەستی و پەیامە نەفرەتییەکەی دایکیشی ڕاگەیاندێ.

هەر کتوپڕ فەرمانڕەوا بوو بەکەروێشک و ڕاوێژکارانیشی هەموو بوون بەگورگ و لە چاو تروکانێکدا گورگەکان فەرمانڕەوای -کەروێشک-یان لێک و پێک کردەوە و پارچە پارچەیان کرد.

تەواوی ئەو سامان و دارایییەی خوا بەفەرمانڕەوای دابوو، بووە هی زاوای خۆر و هاوسەرەکەی...

«ئەمنیش کالّەم دڕا و هیچم پێ نەبڕا.»



# گوڵی ئیژوان

## ئەفسانەی گورجی

سەردەمانێکی زوو داک و کوڕێک هەبوون، سەریان پێکەوە نابوو، ئەوەی خودا بەبەندەی خۆی دابوو نەیانبوو.

کوڕە گەورە بوو و گوتی:

«دایە ژنم دەوێ»

داکە گوتی: «زۆر چاکە، منیش بەئاواتی ئەو ڕۆژەوەم تۆ بەزاوابەندی ببینم.» بەڵام دڵی کەسی نەدەگرت. ڕۆژێکی دایکی پێی گوت:

«هەموو ڕۆژێ بچۆ سەر ڕووباری و نانێکی باوێژە ناوێ. ڕۆژی بیستەم ئەو ژنەی دەتەوێ پەیدا دەبێ.»

کوڕە هەموو ڕۆژێ دەچووە سەر ڕووبارێ و نانێکی داویشتە ناوێ. ڕۆژی بیستەم پێش ئەوەی کوڕە لە ماڵێ بێتە دەرێ، داکی مرد. کوڕە زۆر بەڕێز و ئیکلامەوە داکەی بەخاک سپارد، دوایی چووە سەر ڕووبارێ و بیستەمین نانی هاویشتێ، کیژۆڵەیەک لە ئاوێ هاتە دەرێ. دەستی گرت و بردیەوە ماڵێ و وەک ژن و مێردان سەریان پێکەوە نا. ڕۆژێکی پیاوە بەهاوسەرەکەی گوت:

«چیدی حەزم لە ژیانی ئێرە نەماوە، با بچینە جێیەکی دی.»

ژنە دڵی لەوێ بەر نەدەبوو بەڵام لەبەر پێداگرتنی پیاوەی بەناچاری قایل بوو و بارگە و بنەیان تێکنا و بەرەو لایەکی دی کەوتنە ڕێ و لەوێ کۆخێکیان بۆ خۆیان هەڵنا. ڕۆژێکی ژنە لەبەر دەرکی کۆخێ دانیشتبوو خەریکی ئیشان بوو. بەڕێکەوت یەک لە نیزیکانی سوڵتانی ئەو شوێنە بەوێدا ڕابرد و گوتی:

«ژنێکی زۆر جوانم دیوە، ژنی پیاوێکی هەژارە و تازە هاتۆتە ئەم مەرز و بوومە، ئەو ژنە خوا هەر دایناوە ژنی سوڵتان بێ.»

سوڵتان گوتی:

«هزرێکی چاکە! بەڵام بەژن و کچێکەوە چۆن دەتوانم ئەوە بکەم و چۆنی لە چنگی مێردەکەی دەربێنین.»

یەک لە ڕاوێژکارانی سوڵتان گوتی:

«ئەگەر بەکارێکمان ڕاسپارد و نەیتوانی بیکا، ئەوا دەتوانی بەو فێڵە ژنە بکەیە ئی خۆت.»

«باشە چ کارێک؟»

«بینێرە هێلکێکی پەیدا کا هەرچی باڵندە و گیانلەبەرانی دنیایەی لێ بێنە دەرێ.»

بۆ بەیانی سوڵتان ناردی بەدوای پیاوەدا و گوتی:

«ئەگەر بتوانی ئەو هێلکەی تەواوی باڵندە و گیانلەبەرانی دنیایەی لێ دێتە دەرێ پەیدا کەی ئەوە چاکە و ژنی خۆت ئی خۆت، خۆ ئەگەر نەشتتوانی ئەوە ژنەکەت لێ دەستێنین.»

پیاوە زۆر پەرێشان بوو. چۆوە ماڵێ و ئەوەی ڕووی دابوو بەژنەکەی گوت. ژنە گوتی:

«باشە بۆ ماڵوێرانت کردین؟ هەزار جارم پێگوتی با لەو جێیەی خۆمان نەبزووین: باشە ئێستا قوڕی کوێ بەسەر خۆماندا کەین؟»

دوایە ژنە، کەمێکی بیر کردەوە و گوتی:

«بچۆوە سەر ئەو ڕووبارەی منت لێوە دەسگیر بوو، سێ جاران بانگی داکم کە، دێت و داوای لێ بکە هێلکەی مریشکە سپیت داتێ.»

پیاوە چۆوە سەر ڕووبارێ. لە ڕۆخی ئاوێ دانیشت و هاواری کرد:

«مامۆژن، مامۆژن، هۆۆۆۆی مامۆژن!»

مامۆژن لە ئاوێ هاتە دەرێ، پیاوەی بەستەزمان سڵاوی کرد و گوتی:

«کچەکەت تکا دەکا ئەگەر هێلکەی مریشکە سپیمان دەیەی.»

دایکی کچە گەڕایەوە و دوو هێلکەی هێنان و داینە زاوایەکەی. پیاوە بەرەو ماڵ بۆوە، لە نیوەی ڕێیە شەو بەسەر داهات، پیاوە بۆ حەسانەوەی چووە سەر دارێکی بەڵام یەکێکی لە هێلکەکان لە دەستی بەربۆوە و شکا. هەر ئەوەندەی خۆش بوو، هەرچی پەلەوەر و باڵندە و گیانلەبەری دنیایەیە هەموو سەریان لەو هێلکەیەی دەرهێنا. هەر یەکەیان بەلایەکدا کەوتنە فڕین و بڵاوبوونەوێ. پیاوە بەحەپەساوییەوە لە دارێ هاتە خوارێ و ملی ڕێیەی گرت، بەڵام لە هەمووی سەیرتر ئەوە بوو کە هەرگیز باوەڕی بەوەی نەدەکرد کە دیبووی.

هێلکەی دایە سوڵتانی. سوڵتان هێلکەی شکاند و باڵندە و گیانلەبەرانی لێ دەرپەڕین. حەوش و بانێکی قایمیان بۆ ئەو باڵندە و گیانلەبەرانی پێکەوە ناو دەوێیان کردن و خەڵکی بەواقی وڕ و سەری سوڕماوەوە دەهاتنە سەیرێیان و لێویان بەئافەرینەوە هەڵدێنایەوە.

ڕاوێژکاری بەدفەساڵ بەسوڵتانی گوت: «ئەمجارەیان کارێکی ڕادەسپێرینێ هەرگیز پێی ئەنجام نەدرێ، دوای ئەوەی ژنەکەی دەبێتە ئیوە.»

سوڵتان گوتی: «چ کارێک؟»

«بە دوای هێشووە ترێیەکی هێندە گەورەیدا ڕادەسپێرین کە تەواوی سوپای مە لێی بخوا و واش هێندەی بمێنێتەوە و بتوانین شەرابی تەواوی سوپاکەشمانی لێ بگرین.»

سەرلەنوێ کابرایان بانگ کردەوە و پێیان گوت:



«بڕۆ هێشووە ترێیەکی بێنە تەواوی سوپای مە لێی بخۆن نەبڕێ و هێندەشی لێ بمێنێتەوە و بای شەرابی تەواوی سوپای مەی شەراب لێ بگیرێ.»

پیاوە غەمبار و پەرێشان و دڵشکاو، هاتەوە ماڵێ و ئەوەی ڕووی دابوو بۆ ژنەکەی گێڕایەوە.

ژنە دووبارە کەوتەوە سەرزەنشت و گلە و گازندان لێی، کە:

«من چیم لێرەدا بوو. تازەش خۆ کار لە کار ترازاوە و لەوە بەولاوە کە فەرمانی سوڵتانی بەجێ بێنین چارەیەکی دیکەمان نییە.»

بچۆوە سەر ڕووبارێ و داکم بانگ کەوە و تکای لێ بکە کە هێشووە ترێیەکت لە ڕەزە ترێی خۆی بداتێ.»

پیاوە ڕاست بۆوە، بەرەو ئەو مەرز و بوومەی پێشدان لێی دەژیان وەڕێکەوت و ڕۆیی تا گەییەوە ڕووبارێ، لە قەراغێ ڕاوەستا و هاواری کرد:

«مامۆژن، مامۆژن، هۆهۆی مامۆژن!»

خەسووی دیسانەوە هاتە دەرێ و پرسی:

«دیسان چتدەوی؟»

«کچەکەتان تکاتان لێ دەکا کە هێشووە ترێیەکی لە ڕەزی خۆتان بۆ بنێرن.»

داکە تێگەیی کە کچەکەی لە بارێکی نارێک و گرفتێکی نالەبار دایە. بەنیگەرانییەوە پرسی:

«ئەو ترێیانەی بۆ چ دەوێ؟»

«نازانم، تەنیا هەر داوای کردن و نەیگوت بۆ چییەتی.»

خەسووەکەی ڕۆیشت، دوای تاوێک هاتەوە و هێشووە ترێیەکی پێبوو و دایە دەستی، پیاوە بەستەزمانەکە هێشووە ترێیەکەی وەرگرت و بەرەو ماڵ کەوتە گورگەلۆقان. لە ڕێیە برسی بوو، بۆڵوە ترێیەکی هاویشتە زاری، هێندە تێر بوو بۆڵویەکی دیکەی پێ نەخورا. هەروا بەحەپەساوی بەڕێیەدا دەهات، بەڵام نەیدەتوانی باوەڕ بکات کە ئادەمیزاد بەبۆڵوە ترێیەکی هێندە تێر دەبێ. هێشووە ترێیەی بۆ سوڵتان هێنا. سوڵتان هێشووە ترێیەی دایە سوپای تا بیخۆن، ئەوانیش تا توانیان و تا تێر بوون خواردیان و بەشی شەرابیشی بەزیادەوە لەبەر مابۆوە.

سەرلەنوێ لە بن گوێی سوڵتانی هەڵخوێندەوە:

«ژنەکەی هەر لە دەست دەردێنین!»

سوڵتان پرسی:

«جا چۆن؟»

«فەرمانی پێ بکەن منداڵێکی پەیدا کا چواردە زمانان بزانێ و بەو چواردە زمانانە لەگەڵ هەموو ڕاوێژکارەکانتاندا بدوێ.»

سوڵتان جارێکی دیکەشی پیاوە بانگ کردەوە و فەرمانی دایە:

«ئەگەر بتوانی منداڵێکی پەیدا کەی بەچواردە زمانان بدوێ و بەهەر چواردە زمانان لەگەڵ ڕاوێژکارەکانمدا قسان بکا ئەوە چاکە، دەنا ژنەکەت لێ دەستێنین.»

پیاوە دیسانەوە بەدڵی پڕ غەم و حەسرەتەوە هاتەوە لای ژنەکەی و ئەوەی رووی دابوو پێی ڕاگەیاند.

ژنە دووبارە کەوتەوە سەرزەنشتی ئەو پێداگرتن و گێلیەی مێردەکەی کە ئاوابوونە مایەی دەردەسەری بۆیان، بەڵام بۆ گلەیی و گازاندە و سەرزەنشت چاری هیچ گرفتێکی دەکرد؟ ناچار پێی گوت: «بچۆوە سەر رووبارێ و بانگی دایکم کەوە و لە منەوە پێی بڵێ: داخوا براژنەکەم زاوە و منداڵی بووە؟ ئەگەر بوویەتی ئەوا ئەم منداڵەمان بداتێ چەند رۆژێکانمان لابێ.»

ڕۆیی، ڕۆیی تا گەییەوە سەر رووبارێ و بانگی کرد:

«مامۆژن! مامۆژن! کچێ مامۆژن!»

مامۆژن لە ئاوێ هاتەوە دەرێ و لە زاواکەی پرسی:

«دەی بزانم، ئەم جارەیان چت دەوێ؟»

«کچەکەتان دەیەوێ، ئەگەر بووکەکەتان هیچی بووە، ئەوە چەند رۆژێکان ئەو منداڵەمان بۆ بنێرن لامان بێ.»

مامۆژن گوتی:

«ڕاوەستە، تۆزێک چاوەڕێ بە.»

مامۆژن ڕۆیشت و پیاوە وەک لەسەر ئاو و ئاگران بێ چاوەڕێ ما. ساتە وەختێکی کەمی چاوەڕوانی لێ ببوە چەند سەعاتێک. ماوەیەک ڕابرد، خەسوەکەی بەخۆی و منداڵێک بەباوەشەوە پەیدا بۆوە.

هەر کە منداڵە چاوی بەکوڕە لاوە کەوت، گوتی:

«سڵاو مامە، داخوا چۆنن؟»

پیاوە ئەبلەق بوو و لە دڵی خۆیدا گوتی، ئەتۆ بڵێیی ساوایەک ئاوا قسان بکا؟ منداڵەکەی لە ئامێزی کرد و بەرەو ماڵ بۆوە. منداڵەکە لە ڕێیە وەکوو پیاوان لە هەموو شتێک دەدوا، پیاوەکە شیفتەی ئەو زمانە ڕەوانەی منداڵەکە ببوو، هەموو ئەو ڕێیەی بەبێ ماندووبوون لەبەرچوو، سەرەنجام گەییبوە ماڵێ.

هەر کە منداڵەکە چاوی بەپووری کەوت گوتی:

«پوورێ گیان سڵاو، چۆنن داخوا؟»

ژنە برازاکەی خۆی ماچ کرد و هەواڵی هەموانی پرسی و دوای تاوێک حەسانەوە بردیانە لای سوڵتان. دیتیان ئەوە چوارده ڕاوێژکار لە چوارده وڵاتی جۆرا و جۆرەوە ئەوە لەوێ دانیشتوون. منداڵە لەگەڵ هەریەک لە ڕاوێژکاران بەزمانی خۆی کەوتە گفتوگۆ. هەموو لە حەژمەتان زاریان بەش بۆوە، دوایی دەگەڵ مێردی پوورێی هاتنە دەرێ و دوای ئەوەی ماڵاوایی لە پووری و مێردەکەشی کرد بەرەو رووبارێ کەوتە رێ.

ڕاوێژکاران گوتیان:

«دەبێ بیرێکی دی بکەینەوە.»

شتێکی دیکەیان بەمێشک داهات، پیاوەیان بانگ کردەوە و گوتیان:

«ئەگەر گوڵی ئیژوان بۆ سوڵتانی بێنی ئەوا لێت قایل دەبێ و ڕێت دەدا هەتا ماوی لەگەڵ ژنەکەی خۆت وێکڕا بژین. دەنا ژنەکەت لێ دەستێنین.»



پیاوە گوتی:

«زۆر چاکە، تەنیا نۆ مانگانم مۆڵەت دەنێ و لەو ماوەیەشدا کەسێکی بنێرنە لای خێزانەکەم چاوی لێی بێ.»

بەوە قایل بوون و بۆ ئەو مەبەستەش کچی سوڵتانیان دەستنیشان کرد. ئەویش کچی سوڵتانی لەگەڵ خۆی بردەوە ماڵێ لای ژنەکەی تا بەتەنی نەبێ. پیاوە کەوتە رێ، پێش وەی بڕوا ژنەکەی ئەڵقەیەکی دایە تا لە بیری نەکات و هەمیشە وەبیری بێتەوە و گوتی:

«یەک لە ئەسپەکانی سوڵتانیش بەرە.»

پیاوە چوو، ئەسپێکی هێنا و ملی لێنا. لە ڕێیە تووشی هەر کەسێ بوایە پرسیاری گوڵی ئیژوانی لێ دەکرد، کەس نەیدەزانی ئەو گوڵە لە کوێ هەیە. هەشت مانگی تەواو بەڕێیەدا ڕۆیی، لە سەرەتای مانگی نۆهەمدا تووشی پیرێژنێکی بوو، پیرێژن گوتی:

«ئەو گوڵە ژنێکی جوان چاوەدێری و پەروەردەی دەکا و چۆنیەتی وەدەست هێنانیشی دەبێ بچیە لای ئەو سێ برایەی لەوێ دەژین و لەوان بپرسی.» پیرێژن ماڵی سێ براکانی نیشاندا و دوور کەوتەوە.

پیاوە ڕۆیی و لە پێشدا بانگی برا گچکەی کرد، ژنی برا گچکەی هات و لێیی پرسی بۆ هاتۆتە ئێرە، دوایی چووە ژووری ماڵێ و بەجنێوان و بەقسەی سووک و بێ مانا مێردەکەی بانگ کرد. پیاوێکی چەماوەی سەر و ڕیش ماش و برنجییەکی بۆز هاتە دەرێ، پیاوە لێیی پرسی:

«پێم بڵێ چۆن دەتوانم بگەمە لای ئەو ژنە شۆخ و شەنگەی گوڵی ئیژوانی لایە؟»

پیرەمێرد وەڵامی دایەوە:

«ئەوە برا ناونجیبەکەم دەزانێ.»

پیاوە بەرەو ماڵی برا ناونجییەکە ڕۆیشت. ژنی ئەو برایەش هات و پرسی بۆ هاتۆتە ئێرە، دوایە ئەویش بەجنێو و قسەی نابەجێوە بانگی مێردەکەی کرد. پیاوێکی پیری کەنەفت و پەککەوتەی چەماوەی موو ماش و برنجی بۆز هاتە دەرێ. لەویشی پرسی:

«بڵێ بزانم چۆن دەتوانم بگەمە لای ئەو ژنە شۆخ و شەنگەی گوڵی ئیژوانی لایە؟»

پیرەمێرد وەڵامی دایەوە:

ئەوە برا گەورەکەم دەزانێ.»

پیاوە بەرەو ماڵی برا گەورەی وەڕێکەوت. ژنەکەی هاتە دەری و گوتی:

«جارێ مێردەکەم نوستووە و کەی هەستا ئەوە پێی دەڵێم، جارێ دڵم نایە هەڵیستێنم.»

پیاوە سەری سوڕما! ژنەکانی دی بەسەر مێردەکانیاندا دەشیراند و قسەی بێ جێ و جنێوی سووکیان پێ دەدان، بەڵام ئەمەیان دڵی نایە تەنانەت لە خەویشی کا. دانیشت و چاوەڕێ ما.

چەند سەعاتێکی خایاند، تەنیا یەک هەفتەی مۆڵەت مابوو. کە سێهەمین برا لە خەوێ ڕابوو، ژنەکەی پێی ڕاگەیاند کە پیاوێک چاوەڕێیەتی و ئەویش لە ماڵێ وەدەرکەوت. لاوە ئەبڵەق ما، برا هەرە گەورەکە قەیرە پیاوێکی خۆش ڕوو و بەسەر و سیما بوو، کە برا لەخۆ بچووکترەکانی بەتەواوی پیر و پەککەوتە و کەنەفت بوون. دیارە ئەوەش هۆی هاوسەرەکەی بوو کە زۆر بەباشی چاوەدێری و خزمەتی دەکرد و لە

فەرمانی دەرنەدەچوو. برا گەورە گوتی:

«ئەو ژنە جوان و شۆخ و شەنگەی تۆ لێی دەپرسی لە قوللەیەکدا دەژی کە هیچ ڕێیەکی ناچێتێ. بەڵام کاتێ دێتە سەربانی قوللەکە و بەرەو خوار دەست دەکا بەسەر و پرچ داهێنانی و پرچان دادێڵێتە خوارێ، دەبێ تۆ لە خوارێ لە پەنایەکیڕا کە پرچی شۆڕ بوونەوە بیگری و چەند لۆیەکی لە دەستی خۆت ئاڵێنی و ئەو بەپرچی خۆی هەڵتدەکێشێتە سەرێ و تۆش دەبێ خۆت زۆر توند بگری و سوێندی بخۆی کە دەیخوازێ. لەوە بەولاوە نایەڵێ یەک هەناسە بەزیندوویی وەمێنی.»

کوڕە لاو ڕابوو و کەوتە ڕێ، گەییبە بن دیواری قوللەی و چاوەڕێما. ژنەی شۆخ و شەنگ وەدەرکەوت و سەروپرچی بەردانەوە، کوڕە لاو ترسی لێ نیشت و نەیوێرا دەستی بۆ درێژ کا. ژنە جاری دووەم و سێهەمیش پرچی بەردانەوە. سەرەنجام کوڕە سوێندی خوارد کە بیهێنێ و دەستی درێژ کرد و پرچی ژنەی لە دەستی خۆیەوە پێچا. ژنە وردە وردە پرچ و پیاوەکەی هەڵلوێزنینەوە و هەڵیکێشانە سەرێ. لاوە هێندەی نەمابوو بترازێ. بەڵام لە ترسی ڕوحی پرچەکەی تا دەهات توندتر دەگرت و خۆی پێ هەڵدەواسی و خۆی لە بەربوونەوەی ڕزگار کرد. ژنە زۆری بەخێر هێنا و خواردن و خواردنەوەی بۆ هێنا و هەردووک پێکەوە کردیانە ئاهەنگ و خۆشی و لە دوایە پیاوەکە گوتی:

«هەر چەندە بەڕاستی سوێندم خواردووە بتخوازم و بتهێنم بەڵام ئێستاکەش من ژنم هەیە و هەر لەبەر خاتری ڕزگاری ئەویشە هاتوومە ئێرە.»

شۆڕەژن گوتی:

«جا قەیدی چیە، خۆ ژن ژنی نەخواردووە! ئەمنیش دەبمە ژنی تۆ.»

پیاوە کەوتە سەر باسی ژنەکەی کە چۆن سوڵتان بەفێڵ و دەهۆ و تەڵەکەبازی و فرتوفێڵان دەیەوێ لە دەستی دەرێنێ و ماوەی مۆڵەتەکەشی هێندەی نەماوە تەواو بێت، بۆیە وا بەپەلەیە و هێندە بەکوڵ و دڵەوە سەری لە دووی پەیدا کردنی گوڵی ئێژوان ناوە.

شۆڕەژن ئەسپی باڵداری هەبوون، هەر هەستا و دەستی بەچنینەوەی گوڵی ئێژوان کرد و دایە دەست کوڕە لاوەی. هەر دووکیان سواری ئەسپی باڵدار بوون و ژنە هەی لە ئەسپی باڵدار کرد:

«بەرەو ئەو سوڵتان نشینەی ئەو کوڕە دەڵێ، باڵان لێکدە و بفڕە.»

ئەسپەکان لە ئاسمانێ وەک بای دەفڕین. گەیشتنەوە مەرز و بوومی سوڵتانی. دەو دەمەیدا کە دەهات مۆڵەتی نۆ مانگەی تەواو بێ و ژنی پیاوە هەژار و بەستەزمانەکەش دەم بەدەم زیاتر نیگەران و بێوازتر



دەبوو کە نەکا بۆ سوڵتانی بەرن.

لاوە گەییبەوە دەرکی ماڵێ خۆیان و لە دەرکێی دا، بەڵام کچی سوڵتانی مە پێی وا بوو ئەوە بابیەتی و هاتووە، هاواری کرد:

«لەسەر خۆ بابە، بۆ هێندە بەپەلەی؟ ئێستاش چەند دەقیقەیەکی ماوە، بەڵکو ئەوە خوایە لەسەر وەختی خۆیدا بێتەوە.»

بەڵام نا ئەوە مێردەکە بوو لە دەرکێی دەدا.

ژن و کچەکە کە پێیان وا بوو ئەوە سوڵتان و دەستوپێوەندەکانیەتی لە دەرکێ دەدەن، دەرگایان نەکردەوە، پیاوە تووڕە بوو، پەنجەرەی شکاند و ئەو ئەڵقەی ژنەکەی دابوویە هەڵیدایە ژوورێ و نەڕاندی:

«منم: هاوسەرەکەتم! هاتوومەوە!»

بەڕاستی شاد و شەنگوڵ و خۆشحاڵ بوون و دەرگایان کردەوە. لاوە گوڵی ئێژوانی بۆ سوڵتانی برد. سوڵتان و ڕاوێژکارانی حەپەسان کە چۆنی گوڵی ئێژوان پەیدا کردووە و بەزیندوویی هاتۆتەوە. سەریان سوڕما کە ئیدی چ پیلانێکی دیکەی بۆ داڕێژن.

لاوە هاتەوە ماڵێ و شۆڕەژن پێی گوت:

«سوڵتان واز ناهێنێ، بڕۆ پێی بڵێ ئەگەر لە پێش تاو هەڵاتێ پردێکی لەسەر ڕووباری دروستکەم تەواوی سوپا و ڕاوێژکارانتان بەخۆ و بەماڵ و منداڵیانەوە، بەباغ و باغات و دەزگا و دوکانیانەوە لەوێ جێ کەمەوە، ئەوە یەکجاری واز لە ژنەکە دێنن. دەنا بۆ خۆتانی ببەن چۆنە.» لاوە چووە لای سوڵتانی و ئەوەی شۆڕە ژن ڕایسپاردبوو بەسوڵتانی گوت:

پێش تاوهەڵاتێ شۆڕەژن، تاڵە کەزیبەکی بەسەر ڕووبارێدا ڕایەڵ کرد. بەو موانە پردێکی بەتەواوی ماڵ و دوکان و باغ و باغاتەوە لەسەر ڕووبارێ دروست کرد.

سوڵتان بەخۆی و ڕاوێژکارانی و تەواوی سوپاکانیەوە، کەوتنە هەنگاونان بەسەر پردێدا و دەستیان کرد بەشایی و ئاهەنگ و بەزم و ڕەزمەکیان بەرپا کرد ئەو سەری دیار نەبێ.

شۆڕەژن لێ گەڕا تا هەموو سەرقاڵ و سەرگەرمی شایی و ئاهەنگ و بەزم و ڕەزمی خۆیان بوون، دوایی تەکانێکی بەتاڵە مووی کەزیەکانی دا. پرد تێکقرما و ئاوەژوو بۆوە و هەرچی لەسەر پردێ بوو هەموو کەوتنە ڕووبارێ و نقووم بوون.

شۆڕەژن و پیاوە و هاوسەرەکەی هاتنەوە ماڵێ.

دوایی، کوڕە لاو مێردێکی لەباری بۆ شۆڕەژنێ دیتەوە. هەموو پێکەوە کەوتنە ئاهەنگ و زەماوەند و شایی بووکێ و لەوەودواش ژن و مێردە چوونەوە ئەو جێیەی یەکەم جار لێوەی هاتبوون و زۆر بەخۆشی و بەختەوەری و خۆشگوزەرانییەوە ژیانیان بردە سەر.

ئێوەش ڕۆژانی ژیانتان هەر بەخۆشی و بەختەوەری بەسەر بەرن.